

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

**Francouzské pohádky a jejich didaktické využití
v hodinách francouzského jazyka**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Libuše Lišková

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, obor FJ-OV

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Radka Fridrichová, Ph.D.**

Plzeň 2014

**Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.**

V Plzni, 15. dubna 2014

.....
Vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. et Mgr. Radce Fridrichové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při zpracování mé diplomové práce

Obsah

Obsah.....	5
Úvod	7
1 Pohádka	8
1.1 Stručná historie pohádek.....	8
1.2 Zpracování literárních předloh	9
1.3 Metody šíření pohádek.....	10
1.4 Dělení a charakteristika pohádek	11
1.5 Kouzelné pohádky	12
1.6 Funkce pohádek.....	14
1.7 Úloha pohádek	14
2 Francouzští pohádkáři v proměnách času	16
2.1 Počátky francouzských pohádek	16
2.2 Pohádky v období klasicismu.....	16
2.2.1 Charles Perrault.....	17
2.2.2 Další autoři z období klasicismu	18
2.3 Osvícenství.....	20
2.4 Pohádky v 19. století	20
2.5 Francouzská moderní pohádka.....	21
3 Vybrané francouzské pohádky	23
3.1 Červená karkulka – Le Petit Chaperon rouge	23
3.2 Šípková Růženka – La Belle au Bois dormant	24
3.3 Kráska a zvíře - La Belle et la bête	25
4 Využití literárních textů v hodinách francouzského jazyka	27
4.1 Proces čtení v cizím jazyce.....	27
4.2 Porozumění literárnímu textu	30
4.3 Jazykový odhad.....	30
4.4 Druhy textů pro výuku cizího jazyka	31
4.5 Výběr literárních textů.....	33
4.6 Jak postupovat při práci s literárním textem.....	35
5 Pohádky v hodinách francouzského jazyka	37
5.1 Možnosti práce s pohádkami v hodinách.....	37
5.1.1 Cíl práce s pohádkami	37

5.1.2 Příprava na čtení.....	38
5.1.3 Porozumění textu	38
5.1.4 Procvičení jazykových znalostí	38
5.1.5 Mluvený projev	39
5.1.6. Schopnost psaní	39
5.2 Písemná příprava práce s pohádkou v hodině francouzského jazyka	40
5.3 Support pédagogique	41
5.4 La copie avec les exercices	48
Závěr	50
Resumé	51
Résumé	51
Seznam použité literatury	52
Seznam internetových zdrojů.....	54
Přílohy.....	55

Úvod

Pohádky člověka provází již od jeho raných let, neboť jsou to právě příběhy o princeznách, čarodějnicích a nadpřirozených silách, které rodiče čtou večer svým dětem, aby se jim dobře usínalo. A jsou to právě pohádkové knihy, které mají své čestné místo v dětských knihovnách. Tyto kouzelné příběhy jsou často prvním literárním dílem, jež je dítě schopno samo přečíst. I při učení se cizímu jazyku, jsou pohádky prvním cizojazyčným literárním textem, se kterým dokážou žáci pracovat. Mezi dětskými i dospělými čtenáři jsou pohádky velice oblíbeným literárním žánrem a proto jsou i při výuce cizích jazyků hojně využívány.

Tématem této diplomové práce jsou francouzské pohádky a jejich didaktické využití v hodinách francouzského jazyka.

Tato práce je rozdělena na literární a didaktickou část. V první kapitole literární části se autorka práce zabývá především pohádkami jako literárním žánrem. Přibližuje čtenářům původ, charakteristiku a dělení pohádek. Dále se věnuje jejich funkcím a úlohám, které mají z pohledu dětského čtenáře.

Druhá kapitola diplomové práce přináší stručný přehled vývoje pohádek ve Francii. Představuje nejvýznamnější pohádkáře a jejich nejznámější pohádková díla, přičemž nejvíce pozornosti je věnováno Charlesovi Perraultovi, jako autorovi, jehož pohádky se staly předlohou pro velké množství, dnes známých, pohádkových příběhů.

V další kapitole autorka práce představuje tři francouzské pohádky, které jsou dnešním čtenářům velice dobře známy i přesto, že jejich původ nalézáme už v období klasicismu. Tyto pohádky dnes mají nespočet literárních i filmových zpracování.

Didaktická část této diplomové práce se zabývá využitím literárních děl ve výuce francouzského jazyka. Autorka se v této části práce zaměřuje především na proces čtení, porozumění cizojazyčnému textu a jazykový odhad, což jsou velice důležité prvky při práci s literárním dílem v cizím jazyce.

Druhy literárních textů, jejich výběr a možnosti jejich využití v hodinách cizího jazyka jsou obsahem další kapitoly této práce.

Konkrétnímu využití francouzských pohádek v hodinách francouzského jazyka se autorka věnuje v poslední kapitole této práce. Nejdříve čtenářům představuje různé druhy úkolů, jež se dají v hodinách využít a také cíle, k nimž tyto úkoly směřují. Na přípravě vyučovací hodiny, v níž se bude pracovat s pohádkou *Le Petit Chaperon rouge* je ukázáno, jak by hodina cizího jazyka s využitím tohoto literárního díla mohla vypadat.

1 Pohádka

Úvodní kapitola této diplomové práce se zabývá stručnou historií pohádek od jejich úplných počátků až do modernější doby.

Jelikož se autorka již ve své práci bakalářské tématu francouzských pohádek věnovala, při práci na této kapitole diplomové práci vycházela i z poznatků, k nimž došla při zpracovávání již zmíněné bakalářské práce.

1.1 Stručná historie pohádek

V pohádkách byly zbytky starého náboženství i mravu¹, ale jejich stopy v literatuře byly ovlivňovány těmi, kteří je písemně zachycovali. Tedy mentalitou a kulturně společenskou a ideovou orientací sběratelů.²

Původně byly pohádky ústními povídkami, které se šířily v lidových vrstvách za účelem rozptýlení. Jejich děj se postupně ustálil z toho, co si lid vyprávěl a zpíval. Až později se pohádky přeměnily na příběhy určené pro děti. Mezi vypravěče pohádek řadíme babičky, chůvy, tovaryše, krajánky nebo prodavače, zkrátka ty osoby, které měli při vykonávání svého řemesla dost času na vyprávění. Někteří vypravěči vystupovali jako zkušení herci, protože mluvený projev doprovázeli gestikulací, změnou intonace a mimikou.³

Předchůdce dnešních pohádek spatřujeme už v prvních dochovaných literárních památkách, tedy v písemnictví sumerském, babylonském a staroegyptském.⁴ Později ve středověku se motiv pohádky objevuje velice často v hrdinských eposech. Například cyklus pověstí o králi Artušovi je plný pohádkových postav. Ty nechybějí ani ve francouzské epické poezii a dvorském románu 12. století.⁵

V 17. století se staly velice populární francouzské pohádky Charlese Perraulta, které reprezentovaly vysokou literaturu. Ovšem Perraultovi *Pohádky matky husy* (v originále „*Contes de la mère l'Oye*“), jak se soubor jmenoval, nebyly prvotně určené dětem. Přispěly však k tomu, že se později pohádky začaly využívat k výchovným účelům.

Podle Hany Šmahelové se pohádky rozvíjely jako literární žánr od přelomu 18. a 19. století

¹ Srov. Tille, Václav, *O lidových pohádkách*, Státní nakladatelství dětské knihy, Praha, 1966, str. 8.

² Srov. Šmahelová, Hana, *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989, str. 12.

³ Srov. Beneš, Bohuslav, *Česká lidová slovesnost*, Odeon, Praha, 1990, str. 257.

⁴ Srov. Otčenášek, Jaroslav, *Antropologie narativity, problematika české pohádky*, Etnologický ústav Akademie Věd ČR, Praha 2012, str. 30.

⁵ Srov. Šmahelová, Hana, *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989, str. 10-11.

a pomalu začala vznikat folkloristika, která se stala vědeckou disciplínou.⁶

Počátkem 19. století, kdy se objevil literární směr romantismus, vznikla nauka, která se zabývala dávnými časy a obdobími, kdy si prostý lid v písních, povídkách a pranostikách uchovával vzpomínky na původní dokonalý život. Romantičtí autoři se snažili hodnotu pohádek uchovat pro další generace⁷ v podobě literárních děl.

1.2 Zpracování literárních předloh

Současná teorie literatury pro děti a mládež představuje několik způsobů zpracování pohádkové látky. Každý z těchto způsobů naznačuje zásadní rozdíly mezi postupy užívanými v pohádkové tvorbě.

V klasické adaptaci autor proměňuje látku lidových pohádek v literární text. Ten si však musí udržet charakteristické rysy ústních narácí. Díla různých autorů si zachovávají prvky folklorní poetiky, ale každé z nich si nese příznak určité umělecké individuality.⁸ Významnými představiteli klasické adaptace jsou bratři Grimmové a jejich sbírka *Pohádky pro děti a domov* („*Kinder-und Hausmärchen*“). Z tohoto díla je zřejmé, že bratři Grimmové se snažili předávat ústní podání pohádek jako památku lidové tvořivosti.⁹

Dalším způsobem zpracování pohádek, je **autorská tvorba**. Ta zahrnuje pohádky, jež se staly literárním žánrem a jsou přepracovány. Tento druh zpracování pohádek je označován jako **autorská adaptace** a jde o druh příběhů, jež volně převypravují již známé pohádkové náměty.¹⁰

Autorská adaptace má velmi úzkou hranici s **autorskou pohádkou**, která bývá také nazývaná pohádkou moderní nebo umělou. Autorská pohádka má vlastní ideovou náplň a umělou kompozici a je svébytným a samostatným autorským výtvozem. Autoři těchto pohádek, i přes snahu respektovat žánrové specifické pohádek, podstatně zasahují do jejich ustálené tematické a kompoziční podoby. Autorské pohádky odráží společenskou realitu doby, ve které vznikly. Ve francouzské literatuře je základním dílem „moderní pohádky“ *Malý princ* („*Le Petit Prince*“), jehož autorem je Antoine de Saint Exupéry.¹¹

⁶ Srov. Šmahelová, Hana, *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989, str. 13.

⁷ Srov. Tamtéž, str. 13-14.

⁸ Srov. Tamtéž, str. 104-105.

⁹ Srov. Tamtéž str. 104.

¹⁰ Srov. Toman, Jaroslav, *Výbrané kapitoly z teorie dětské literatury*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 1992, str. 68.

¹¹ Srov. Chmelíková, Věra, *Světová literatura pro děti a mládež*, Vydavatelství Západočeské univerzity, Plzeň, 1998, str. 11.

1.3 Metody šíření pohádek

Mnoho různých výkladů o vzniku a šíření lidové slovesnosti se objevilo již v novověku, ale soustavný zájem o lidovou slovesnost se začal rozvíjet až v druhé polovině 18. století. V té době se také začalo formulovat několik folkloristických teorií. Ty byly úzce spjaty s národopisnými a literárněvědnými teoriemi, protože od samého počátku se na zkoumání lidové slovesnosti podíleli etnografové a literární vědci. Folkloristika se stávala vědním oborem jen postupně.

Teorie tzv. antropologické školy uvádí, že lidová pohádka čerpá dějové osnovy a představy o postavách z primitivních náboženských rituálů, výročí a uctívání zemřelých předků.¹² Tuto teorii, později nazývanou migrační, formuloval anglický badatel Theodor Benfey v 19. století. Jak její název napovídá, **migrační teorie** uvádí, že pohádky se stěhovaly od národa k národu a každé nové prostředí je specificky formovalo. Podle Benfeyho byla kolébkou pohádek Indie a z ní byly pohádky rozptýleny do celé Evropy.¹³

Teorii mytologickou vypracoval Jacob Grimm. Někdy je této teorii také dáván název „romantická“. Podle ní jsou pohádky vytvořeny z pozůstatků starých mýtů, které si každý národ přinesl ze společné pravlasti. Tato teorie byla hojně propagována, protože posilovala vlastenectví vypravěčů.¹⁴

Od přelomu 19. a 20. století se postupně vytvářela finská **teorie historicko-geografická**, která problematiku šíření pohádek rozpracovala nejpodrobněji. Tato teorie hledá u každé pohádky její původ a směr jejího šíření.

V tomto období začaly vznikat folkloristické katalogy a soupisy, v nichž byla největší pozornost věnována právě pohádkám. Vznikl mezinárodní fond látek, variant a bibliografických údajů o vyprávěcích lidových pohádek, ze kterého se postupně stal **Katalog pohádkových syžetů**.¹⁵

¹² Srov. Čeňková, Jana a kol., *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, Portál, Praha, 2006, str. 109.

¹³ Srov. Lišková, Libuše, *Vybrané pohádky Charlese Perraulta a jejich srovnání s českou tradicí*, ZČU, Plzeň, 2012.

¹⁴ Srov. Němečková, Pavlína, *Pohádky Aloise Mikuly ve vztahu k tradiční stylizaci*, Masarykova univerzita, Brno, 2008.

¹⁵ Srov. Šmahelová, Hana, *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989, str. 28.

1.4 Dělení a charakteristika pohádek

Pohádky jsou jako literární dílo velice komplikované. Žádná definice nedokáže přesně obsáhnout veškeré znaky pohádkového díla, protože se každá z nich zaměřuje pouze na některé z určitých pohádkových znaků.

Jedním znakem, který zůstává pro všechny definice pohádek stejný, je fikce a podle jejího zastoupení v příbězích jsou pohádky členěny v díle „*The Types of the Folktale*“ od autorů Anttiho Aarneho a Stitha Thompsona.¹⁶

Toto členění pohádek je spjato s různými povahami hrdinů a dějů.¹⁷

Protože je toto dělení pohádek stejné jak pro pohádky české, tak pro pohádky francouzské, jejich francouzská terminologie je zde uvedena.

Kouzelné/fantastické pohádky („*Les contes merveilleux*“) jsou v lidové tvorbě jedny z nejstarších i nejpočetnějších. Nadpřirozené jevy jsou v tomto druhu pohádek očekávané a jsou jejich neoddělitelnou součástí. Kouzelné pohádky vychází z mytologických představ o tajemných silách ovlivňujících přírodní a společenské procesy a jevy, které měli naši předci.

V kouzelných pohádkách se prolíná svět reálný se světem fantastickým.

Hlavními postavami bývají většinou příslušníci vyšších vrstev, obyčejní lidé se zvláštními vlastnostmi nebo děti. Jména jsou jim dána podle jejich vlastností (Popelka, Sněhurka), nebo jsou to jména obecná (Jeníček a Mařenka).

Variantou kouzelné pohádky je tzv. **pohádka démonická** („*Le conte démonique*“), která se vyvinula z pověrečné povídky, jež má mimořádně dramatický děj a její motivy jsou strašidelné.

Dále se kouzelné pohádky dají členit na **pohádky kouzelně romantické a kouzelně komické** („*Les contes romantiques et comiques*“). Přičemž v těch romantických se objevují nešťastné princezny ohrožené kouzelníky nebo draky, hloupí a chudí Honzové, kteří se nakonec stanou králi, a pokorné dívky, které jsou pronásledovány macechami a nakonec se vdají za prince. Hrdinové pohádek komických jsou chudřasové, jež pomocí kouzelných věcí, například samobijné hole nebo obušku zahánějí čerty a strašidla.

Vývojově nejstarším útvarem jsou **pohádky zvířecí** („*Les contes d'animaux*“). V tomto druhu pohádek je člověk jen epizodická postava. Hlavními hrdiny jsou zosobněná nebo zlidštěná

¹⁶ Srov. Šmahelová, Hana, *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989, str. 28.

¹⁷ Srov. Toman, Jaroslav, *Výbrané kapitoly z teorie dětské literatury*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 1992, str. 65.

Další literatura použita na této straně:

Beneš, Bohuslav, *Česká lidová slovesnost*, Odeon, Praha, 1990, str. 264.

Tille, Václav, *O lidových pohádkách*, Státní nakladatelství dětské knihy, Praha, 1966, str. 23.

zvířata, která nejen mluví a jednají jako lidé, ale také jim zůstávají jejich zvířecí vlastnosti a neztrácejí svůj způsob života. Tato zvířata se velice často stávají přáteli nebo pomocníky lidí.

Z původních zvířecích pohádek se ještě vyčlenily **pohádky pěstounské a kumulativní** („*les contes d'accueil et cumulatifs*“). V pěstounských pohádkách spolu se zvířaty vystupují děti. Tyto pohádky nabádají k odpovědnosti a kázni. Proto se jim také někdy říká pohádky didaktické. Dětský hrdina je za každý přestupek potrestán a nakonec se polepší.

Kumulativní pohádky byly vyprávěny dospělými těm nejmenším. Častokrát se v nich opakují stejné dějové fragmenty ale s přiřazením něčeho nového. To pomáhá dětem s rozvíjením paměti a s obohacováním slovní zásoby. Děti se učí kultivovat své vyjadřování.¹⁸

Na rozdíl od pohádky zvířecí, variantou pohádek vývojově nejmladších jsou **pohádky novelistické** (*les conte-nouvelles*“). Zobrazení světa je v těchto pohádkách reálné a nadpřirozené jevy jsou redukovány na minimum. Realita zde působí nevěrohodně a výjimečně, protože je popisována s určitou dávkou nadsázky. Tyto pohádky svou dějovou výstavbou připomínají spíše povídky. Kladnými hrdiny bývají prostí venkované, kteří vynikají svými charakterovými vlastnostmi, jako je mravní čistota, obětavost, chytrkost nebo upřímnost.

Kratší verzi novelistické pohádky je **pohádka anekdotická/žertovná** („*le conte anecdotes*“), ve které si vypravěč dělá legraci z lidské hlouposti. Vtip, humor, satira a nonsens jsou v tomto druhu pohádek výrazně uplatňovány.

Z novelistických pohádek se dále jako samostatná skupina vyčleňují **pohádky o čertech** („*les contes du diable*“). Čerti jsou zde nadpřirozenými postavami, stejně jako víly a čarodějové, a také jsou postavami směšnými nebo hloupými. Čerti jsou v pohádkách bráni jako hloupá strašidla, ale někdy mohou představovat ďábla, jenž má moc, vzít si něčí duši.

1.5 Kouzelné pohádky

V další části práce se budeme věnovat především pohádkám kouzelným, jelikož jsou z historického hlediska nejstarší a nesou nejvíce pohádkových znaků, které u jiných druhů pohádek mohou zcela chybět. Podle Jaroslava Otčenáška byly kouzelné pohádky velmi dlouho vnímány jako pohádky „pravé“ na rozdíl od pohádek zvířecích nebo novelistických.¹⁹

Jádrem pohádek je vymyšlený příběh, který má nereálný děj, prostředí i postavy. Právě postavy mají v pohádkách roli nejvýznamnější. Jejich vlastnosti jsou jednoznačně vymezeny a často jsou zveličovány, ale v průběhu děje se nemění. Ovšem v tomto případě existují i výjimky.

¹⁸ Srov. Propp, Vladimír Jakovlevič, *Morfologie pohádky a jiné studie*, HaH, Jinočany, 1999, str. 300.

¹⁹ Srov. Otčenášek, Jaroslav, *Antropologie narativy, problematika české pohádky*, Etnologický ústav Akademie Věd ČR, Praha 2012, str. 36.

Například princ může být nejdříve líný a namyšlený ale v průběhu příběhu se z něj stane pracovitý, čestný a hodný muž. Nejběžněji jsou postavy založeny na principu protichůdnosti, kdy kladní představitelé mají své záporné protějšky. V tomto kontrastu pak dobré vlastnosti hrdiny více vyniknou. Kladné a záporné postavy nejčastěji symbolizují dobro a zlo.²⁰ Jejich nejčastějšími představiteli jsou krásná a hodná princezna a ošklivá a zlá čarodějnice. Drtivá většina pohádek má pouze jednoho kladného hrdinu a jednoho protivníka, jehož může doprovázet celá řada pomocných škůdců. Může se stát, že protivník bude zaměněn za tzv. nepravého škůdce, který je ve skutečnosti pomocníkem hlavního hrdiny.²¹

Pohádky jsou založeny na vyprávěcím slohovém postupu a původně byly určeny úzkému okruhu posluchačů.

Každá pohádka má hlavní dějovou linii, do které bývá začleňováno paralelní dějové pásmo nebo dějová odchylka. S rostoucí obtížností překážek, jež musí hlavní hrdina překonávat, se stupňuje i děj a příběh nabývá na dramatičnosti. Velice často mají pohádky dobrý konec, ovšem v některých případech končí pohádka nešťastně.

Děj pohádky se skládá z jednotlivých činů jednajících postav. Podle Vladimíra Proppa jsou tyto činy nazývány funkcí postavy.²² V kouzelných pohádkách se objevuje 31 základních funkcí, mezi něž patří odchod hlavního hrdiny z domu, zákaz určité činnosti, porušení zákazu, vstup škůdce do děje nebo nějaký úkol a jeho řešení. Počet těchto funkcí je omezený a jejich posloupnost je vždy stejná (např. Hrdina dostane úkol, splní ho a dostane odměnu.)²³

Čas v pohádkách má několik zvláštností, například jde chronologicky a nikdy se nevrací zpět. Často ani nevíme, kolik času vlastně uběhlo, protože události v pohádkách mohou trvat týden, měsíc i deset let. Konkrétní zmínka o čase bývá pouze tehdy, pokud se hlavní hrdinové rozhodnou něco udělat později. To bývá popsáno formulami jako: „Ráno moudřejší večera“, „na příštího rána“, nebo „druhý den z večera“. Další časovou zvláštností pohádek je, že hlavní hrdinové nestárnou.

V pohádkách nejsou určitá místa, ale jsou to místa kdesi za sedmero řekami nebo devatero horami.²⁴

Charakteristickým znakem jazykové výstavby pohádek jsou tradiční motivy, výrazové prostředky a postupy, ke kterým patří třeba ustálené úvodní a závěrečné formule. Ve Francouzských pohádkách je typické užívání úvodních formulí: « *Il était une fois* », « *Il y a bien longtemps* », « *En*

²⁰ Srov. Toman, Jaroslav, *Výbrané kapitoly z teorie dětské literatury*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 1992, str. 64-65.

²¹ Srov. Otčenášek, Jaroslav, *Antropologie narativity, problematika české pohádky*, Etnologický ústav Akademie Věd ČR, Praha 2012, str. 42.

²² Srov. Propp, Vladimír Jakovlevič, *Morfologie pohádky a jiné studie*, HaH, Jinočany, 1999, str. 31-59.

²³ Srov. Beneš, Bohuslav, *Česká lidová slovesnost*, Odeon, Praha, 1990, str. 259.

²⁴ Srov. Štefechová, Veronika, *Literární adaptace Perníkové chaloupky*, Masarykova univerzita Brno, 2007.

ce temps-là » nebo *« Au temps où toutes les choses parlaient »*, a závěrečných frází: *« et ils vécutent désormais heureux avec leurs enfants pour ne plus se séparer »* nebo *« et il épousa la princesse et ils vécutent fort longtemps dans un bonheur parfait »*.

Dalším znakem je trojí opakování a stupňování motivů děje.²⁵ Nejčastěji užívané číslice v pohádkách jsou 3, 7, 9 a jejich násobky. Většinou pohádka vypráví o 3 sestřích nebo bratrech, nebo hlavní hrdina dostane 3 úkoly. Ve francouzské pohádce „*Le Petit Poucet*“ (*Paleček*) zachrání malý kluk svých 7 sourozenců. V další pohádce má zase „*La Barbe Bleue*“ (*Modrovous*) 7 žen.

1.6 Funkce pohádek

Pohádky jsou vyprávěné za účelem rozptýlení, protože jejich obsah je neobyčejný a posluchače často dokáže vtáhnout do děje. Jsou jedny z prvních příběhů, které člověk slyší. Dominantní postavení mají především u dětských čtenářů a posluchačů. Jejich funkce je především estetická, ale v dětské literatuře splňují ještě další funkce a to: didaktickou, relaxační, fantazijní, poznávací a výchovnou.²⁶

Jeden společný zájem, který má pohádka s pedagogikou je osobnostní a morální růst dítěte. Spojení prvků běžného života s prvky nadpřirozenými dává pohádkám jejich osobité kouzlo. Pohádky jsou pro děti určitým modelem setkávání se s každodenními problémy, pomáhají jim je překonat, a bojovat s překážkami běžného života. Základním prvkem pohádek je boj dobra se zlem, kdy dobro většinou vítězí a tím pohádky dětem dávají určitou naději. Děti si pohádky vyžadují, protože v nich vyvolávají různé pocity a dojmy. S pohádkovým světem se ztotožňují a připadají si, jako by v něm sami žily.²⁷

1.7 Úloha pohádek

Pohádky nebyly psány jen pro pobavení svých čtenářů. Různí badatelé se na jejich úlohu pohlíželi každý s jiným názorem a jiným přístupem. Podle toho je úloha pohádky rozdělena do několika kategorií.

- 1) Navození pocitu, že člověk je díky svým prožitkům a myšlenkám součástí všelidské

²⁵ Srov. Toman, Jaroslav, *Výbrané kapitoly z teorie dětské literatury*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 1992, str. 65.

²⁶ Srov. *Encyclopédie Larousse en ligne*. Larousse. [online]. 10. 3. 2014 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/conte/36566>.

²⁷ Srov. Lišková, Libuše, *Pohádky Charlese Perraulta a jejich srovnání s českou tradicí*, Západočeská univerzita v Plzni, 2012.

zkušenosti.²⁸ Jedinec se dozví, že svými myšlenkami a fantaziemi nevybočuje z mezí přijatelnosti a že jiní lidé mají fantazie stejné nebo podobné.

2) Pohádka umožňuje dětem vyznat se samo v sobě, v druhých lidech a ve světě. To jim pomáhá především ve vytvoření řádu ve vlastním životě. Díky pohádce děti zažívají první konflikty, ale své trable dokážou do pohádky převést a podle svých představ je vyřešit. Zásadou pohádek jsou děti schopny lépe rozvíjet své myšlení a uvědomovat si rozdíly mezi sebou a ostatními lidmi.²⁹

3) Pohádky dodávají naději. Míra optimismu, kterým pohádky oplývají, je vysoká, protože většina pohádek má dobrý a šťastný konec. Díky tomu děti vědí, že všechny problémy se dají vyřešit.

4) Jedním ze základních prvků pohádek je varování a upozornění na možné následky lidského jednání. Ve francouzských pohádkách někdy bývá toto varování popsáno až drastickým způsobem. Například v pohádce „*Le Petit Chaperon rouge*“, kterou napsal Charles Perrault, je na konci příběhu hlavní postava, Červená karkulka, sežrána vlkem jako v české adaptaci. Ovšem žádný myslivec nebo dřevorubec nepřijde, aby ji zachránil, a pohádka končí její smrtí.

5) V pohádkách je rozlišeno dobro a zlo. Ale ne všechny pohádky končí dobře a ne vždy dobro nad zlem zvítězí. Někdy také není jasné, kdo nebo co vlastně dobro a zlo představuje.

²⁸ Srov. Poskierová, Lucie, *Uplatnění biblioterapie v českých a v zahraničních knihovnách se zaměřením na pohádkoterapii*, Masarykova univerzita, Brno, 2009.

²⁹ Srov. Bettelheim, Bruno, *Za tajemstvím pohádek*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2000, str. 15.

2 Francouzští pohádkáři v proměnách času

Francouzské pohádky mají velice dlouhou a bohatou historii, během níž vzniklo mnoho pohádkových příběhů. Pro orientaci ve vývoji francouzského pohádkářství přináší tato kapitola přehled těch nejvýznamnějších francouzských pohádkových autorů seřazených podle období, ve kterých žili a tvořili.

2.1 Počátky francouzských pohádek

Francouzské pohádky mají společnou historii se všemi vyspělými kulturami a jejich dějiny sahají až do období před Kristem. První pohádkové elementy lze nalézt v eposech o Gilgamešovi (19. stol. př. n. l.). Značnou bohatostí kouzelných a zvířecích příběhů se vyznačoval Egypt.

Ve vývoji pohádek měla velice důležitou roli Indie, které zprostředkovala pohádkové náměty Dálného a Předního Východu. Motivy orientálního duchovního světa, jež byly šířeny námořníky, poutníky a kupci, byly důležité pro vývoj evropské pohádky.

Zájem o pohádku ve Francii byl vyvolán v návaznosti na francouzský překlad arabských vyprávění „*Tisíc a jedna noc*“ (Alf - Laila Wa Laila).³⁰

První doklady o ústní tradici ve Francii jsou obsaženy v díle z období Renesance.

François Rabelais, který žil v letech 1483 – 1553, je považován za největšího francouzského renesančního prozaika. V jeho pětidílném svazku o osudech obra Pantagruela a jeho otce Gargantuy, již spatřujeme pohádkové motivy.³¹

2.2 Pohádky v období klasicismu

V období klasicismu začal z lidových motivů čerpat známý bajkař La Fontaine. Jeho dílo „*Contes et nouvelles en vers*“ (*Škádlivé povídky ve verších*) má pět svazků a poprvé bylo vydáno v letech 1665-1691. Jedná se o lehké až rozpustilé veršované povídky na milostná témata, které ovšem nebyly určeny dětem, a jejich úlohou bylo spíše pobavení dospělých čtenářů.³²

Klasicismus bylo období, kdy se klasická pohádka začala rozvíjet jako oddechový žánr a její úspěch byl výsledkem módy tzv. „*Histoires de fées*“, později „*Contes de fées*“ (*Příběhy o vílách* neboli *Pohádky*). Tím, že francouzské pohádky vznikaly především v módní vybrané společnosti a

³⁰ Srov. Chmelíková, Věra, *Světová literatura pro děti a mládež*, Vydavatelství Západočeské univerzity, Plzeň, 1998, str. 8.

³¹ Srov. Šrámek, Jiří, *Dějiny francouzské literatury v kostce*, Votobia, Olomouc, 1997, str. 49 – 50.

³² Srov. Tamtéž, str. 85.

nesly pečet' jejích mravů a zájmů, se liší od národních pohádek např. slovanských.

Mezi salónními vypravěči, kterých bylo velké množství, byli i skuteční spisovatelé, jež se dokázali inspirovat lidovou slovesností, kterou zachytili v literatuře a seznámili s ní vyšší vrstvy obyvatel.³³

2.2.1 Charles Perrault

Nejvýznamnější z klasicistních pohádkářů byl Charles Perrault, člen Francouzské akademie, který se i přesto, že se celý život věnoval především poezii a teoretické literatuře, do historie zapsal právě pohádkami. Charles Perrault se stal slavný především díky své sbírce „*Les contes de la mère l'Oye*“ nebo „*Histoires ou contes du temps passé*“ (v českém překladu *Pohádky matky husy*) z roku 1697, ve které sepsal některé již známé pohádky, později dále zpracovávané jinými autory.

Charles Perrault se narodil 12. ledna 1628, jako poslední, sedmé dítě, do zámožné patricijské rodiny Pierra Perraulta. Díky dobrému postavení své rodiny během vlády Ludvíka XIV, mohl Charles Perrault vystudovat nejlepší francouzské školy. Po studiích získal právnickou licenci a otevřel si vlastní advokátní kancelář. Práce advokáta ho ale neuspokojovala a proto se stal generálním kontrolorem královských nemovitostí a stal se členem Komise veřejné registrace.

Charles Perrault významně přispěl k založení Francouzské akademie věd a k obnovení Francouzské akademie malířství. V roce 1671 byl zvolen členem Francouzské akademie.

Zemřel v roce 1703.³⁴

Během svého života patřil Charles Perrault ke společenským kruhům, jejichž názory na umění a filozofie byly spjaty s dědictvím antické minulosti a pro něž folklor představoval něco neumělého, naivního a primitivního.³⁵ S pohádkami se seznámil již v dětství a ve svém díle na tyto vzpomínky navazoval.

Sbírka „*Pohádky matky husy*“ je opředena dohady a spory, protože za Perraultova života nevyšlo žádné vydání této sbírky pod jeho jménem. Druhé vydání sbírky nese jméno jeho syna Pierra Darmancoura, který na díle alespoň spolupracoval. Ovšem nemůžeme opomenout, že Perraultova iniciativa je zcela jistá.

Charles Perrault své pohádky nazýval „*Příběhy bez rozumu, dobré pro děti, které rozum ještě nemají*“. Svým pohádkám však přiznává užitečnost, kterou je učení, že nepravost je vždy potrestána, zatímco ctnost odměněna. Ve své předmluvě ke sbírce „*Contes en verse et en prose*“ (*Pohádky ve verši a v próze*) říká: „*Pohádky, které vymýšleli pro své děti, nevyprávěli naši*

³³ Srov. Perrault, Charles, d'Aulnoy, Marie-Catherine, Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie, *Francouzské pohádky*, Odeon, Praha, 1990, doslov Zdenka Hrbaty, str. 336.

³⁴ Srov. Perrault, Charles, *Francouzské pohádky*, Garamond, České Budějovice, 2005, str. 3.

³⁵ Srov. Šmahelová, Hana: *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989, str. 78-83.

*předkové vybraně a půvabně, ale pečlivě dbali na to, aby pohádky v sobě měly zdravé mravní učení.*³⁶

Ten půvab, který v dávných vyprávěních postrádal, pohádkám dal v plné míře a tím kouzlo pohádek znásobil.³⁷

Při vytváření svých pohádek určitě Charles Perrault netušil, že se díky nim stane nesmrtelným. Ve svém díle nám zanechal příběhy princezen, princů a prostých lidí z venkova, jejichž osudy byly zasaženy mocí víl. Ovšem v jeho pohádkách se dostalo chudobě a prostému životu většího ocenění než životu urozenému a bohatství. Postavy v pohádkových příbězích nad zlem nevítežily jen tělesnou zdatností, bohatstvím ani krásou, ale hlavně rozumem a důvtipem. Duševní vlastnosti jsou nahrazovány pohádkovými pomocníky (*Paleček, Kocour v botách...*). Ale neštěstí, které se vždy nemusí ve štěstí otočit, je často přivoláno nemístnou důvěřivostí a neposlušností (*Červená karkulka*) nebo hloupostí a zvědavostí (*Modrovous*).

Pohádky Charlese Perraulta poukazují nejen na fantazii prostého lidu, ale i na krutost věků, kdy člověk bojoval o holý život s živly, mocnými vládci a nelidskými zvyky.

Závěrečné didaktické verše, které skrývaly morální ponaučení, ukazují, jaký význam Charles Perrault přikládal mravnímu a filozofickému poselství svých pohádek.

Pohádky Charles Perraulta jsou z větší části psané v próze a jejich jedna část, poučení, je veršovaná, ovšem ve své sbírce věnoval i část pohádkám psaným pouze veršem, ty ovšem závěrečnou prozaickou morální neobsahují.

Pohádky Charlese Perraulta jsou velice známé čtenářům po celém světě a existuje mnoho jejich adaptací. Mezi nejznámější z nich patří: „*La Belle au Bois dormant*“ (*Kráska ve spícím lese*, spíše známá jako *Šípková Růženka*), „*Le Petit Chaperon rouge*“ (*Červená karkulka*), „*La Barbe Bleue*“ (*Modrovous*), „*Le chat botté ou Le maître chat*“ (*Kocour v botách*), „*Cendrillon ou La petite pantoufle de verre*“ (*Popelka aneb Skleněný střevíček*), „*Le Petit Poucet*“ (*Paleček*).

2.2.2 Další autoři z období klasicismu

Perraultovou pokračovatelkou byla Marie-Catherine le Jumel de Barneville, která žila v letech 1650-1705. V 16 letech byla provdána za barona d'Aulnoy a proto je také známá spíše pod jménem Marie-Catherine d'Aulnoy.

Její život byl plný intrik. Po pokusu o zbavení se svého nepohodlného manžela, musela utéct z Paříže a schovávat se v kláštorech. Poté hodně cestovala po Anglii, Španělsku a Flandrech.

³⁶ Perrault, Charles: *Pohádky matky husy*, Albatros, Praha, 1989, str. 5.

³⁷ Perrault, Charles: *Les contes français (Francouzské pohádky)*, Garamond, České Budějovice, 2005, str. 3.

Po návratu do Paříže si otevřela velmi mondénní salón.

Paní d'Aulnoyová je řazena mezi nejúspěšnější autory období klasicismu. I když její dílo bylo velice rozsáhlé a deníky a romány z jejího pera byly vydávány do konce 18. století, trvalou literární hodnotu mají pouze její pohádkové knihy „*Contes de fées*“ (*Příběhy o vílách- Pohádky*) vydané v roce 1697, „*Nouveaux contes de fées ou Les Fées à la mode*“ (*Nové neboli Moderní pohádky*) z roku 1698.³⁸

Paní d'Aulnoyová měla vlastnosti, které jí předurčovaly být výjimečnou vypravěčkou, a to především smysl pro fantastické a neobvyklé věci a fabulační talent. V jejích „příbězích o vílách“ jsou velice často uplatňována kouzla a barvitě proměny osob i zvířat. (Například v pohádce *Bílá kočka* je princezna se všemi svými dvořany, proměněna v kočku).³⁹

V pohádkách se paní d'Aulnoyová velice věnuje zevnějšku svých postav. Popisuje krásné oblečení, obdivuje šperky, drahocennosti a peníze. Pozastavuje se nad půvabností princezen, u těch zakletých do zvířat, zdůrazňuje například bělost zubů.

Autorka se ve svých pohádkách často staví do pozice kritika. Často komentuje chování a jednání hlavních postav a jakoby se rozepisuje se o svých postřezích a názorech (intričky dvořanů v pohádce *Modrý pták*).⁴⁰

Pohádky paní d'Aulnoyové mají jeden velice osobitý znak, kterým je velice výrazná funkce zvířat. Často se pod zvířecí kůži schovávají začarované lidské bytosti, které se ale stále chovají jako lidé (Modrý pták dává princezně pusinky a nosí jí šperky),⁴¹ přesto svému zvířecímu údělu neunikají (Laň se cítí být současně princeznou i zvířetem).

Společným znakem pohádek paní d'Aulnoyové a Charlese Perraulta je zlidšťování nadpřirozených bytostí. Víly jsou součástí společnosti a i králové s nimi musí dobře vycházet, ale jejich vlastnosti, které jsou mnohdy slabé, často ovlivňují celý příběh.

Pohádky paní d'Aulnoyové jsou plné naivnosti a jednoduchosti a jejich děj je čerpán z lidových zdrojů.

Její vyprávění je velice zdobné a elegantní, ale nechybí mu ani reálný a někdy krutý pohled na společnost.⁴²

Mezi nejznámější pohádky patří: „*L'oiseau bleu*“ (*Modrý pták*), „*La belle aux cheveux d'or*“ (*Princezna se zlatými vlasy*), „*La Chatte Blanche*“ (*Bílá kočka*) a „*La Biche au bois*“ (*Laň v lese*).

³⁸ Srov. Les contes de Madame d'Aulnoy, [online]. 5. 2. 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://feeclochette.chez.com/aulnoy.html>.

³⁹ Srov. Perrault, Charles, d'Aulnoy, Marie-Catherin, Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie, *Francouzské pohádky*, Odeon, Praha, 1990str. 185.

⁴⁰ Srov. Perrault, Charles, d'Aulnoy, Marie-Catherine, Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie, *Francouzské pohádky*, Odeon, Praha, 1990, str. 233.

⁴¹ Srov. Tamtéž, str. 233.

⁴² Srov. Tamtéž, str. 346.

2.3 Osvícenství

Osvícenství, tedy směr, který se objevil v 18. století, nebylo k pohádkám příliš shovívavé a zájem o umělecká literární díla zastínil rozmach děl vědeckého charakteru.⁴³

I přesto byli někteří autoři pohádek uznáváni pro jejich schopnost vložit do dětských knih umění a vkus. Mezi ně patřila i Jeanne-Marie Leprince de Beaumont (1711-1780), která během svého života napsala kolem 70 svazků knih.

Paní de Beaumontová psala romány a výchovné spisy, jež se týkaly náboženství, dějin a zeměpisu. Snažila se o zachycení nejpodstatnějších informací, které považovala za důležité pro mládež z lepších rodin. Pohádková vyprávění podle ní musela obsahovat moralitu, tedy pedagogický příklad, z něhož si dítě mělo samo pro sebe vyvodit ponaučení.⁴⁴

Nejznámější pohádkou z pera paní de Beaumontové je bezpochyby „*La Belle et la Bête*“ (*Kráska a zvíře*). V tomto díle klade autorka důraz na upřednostňování lidské dobroty před vzhledem nebo bohatstvím.

V letech 1785 – 1789 vyšlo dílo „*Cabinet des fées ou Collection Choisie des contes de fées ou autres contes merveilleux*“ (*Komora pohádek aneb Výběr pohádek nebo jiných kouzelných příběhů*), které mělo zabránit, aby pohádky, které byly napsány během posledního století byly zapomenuty. Tento soubor pohádek obsahuje právě díla autorů, které jsme si výše uvedli. O vydání tohoto díla se zasloužil Charles-Joseph de Mayer.⁴⁵

Mezi důležité dílo francouzských pohádek můžeme také zahrnout filozofické povídky, jež jsou dílem Françoise Marie Voltaira. Jeho povídka „*Micromégas*“ nese pohádkové prvky a to především proto, že hlavními hrdiny jsou obři.⁴⁶

2.4 Pohádky v 19. století

V 19. století se začal rozvíjet romantismus a v tomto období psala své povídky s pohádkovými rysy Amandine Lucie Aurore Dupin, která je známá pod pseudonymem George Sandová. Tato autorka žila v letech 1804 – 1876 a patřila mezi významné francouzské spisovatelky. George Sandová se angažovala především ve feministické literatuře. Její díla byla skandální a

⁴³ Srov. Šrámek, Jiří, *Dějiny francouzské literatury v kostce*, Votobia, Olomouc, 1997, str. 96

⁴⁴ Srov. Perrault, Charles, d'Aulnoy, Marie-Catherine, Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie, *Francouzské pohádky*, Odeon, Praha, 1990, str. 346.

⁴⁵ Srov. *Bibliothèque nationale de France*. [online],[cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://exposition.bnf.fr/contes/arret/ecrit/index2.htm>

⁴⁶ Srov. *Encyclopédie Larousse en ligne*. Larousse. [online],[cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/conte/36566>.

provokativní.⁴⁷ Ale i ona do svého díla zařadila prózu věnovanou dětem.

George Sandová začala své pohádky psát v roce 1837 a její první kniha s pohádkovými prvky se nazývala: „*Le roi des neiges*“ (Sněhový král), následovaly další sbírky: „*Histoire de véritable Gribouille*“ (1851, Příběh opravdového naivy), „*La Fée*“ (1859, Víla) a později pro svá vnoučata napsala knihu: „*Les Contes d'une grand-mère*“ (1872-1875, Babičiny povídky).⁴⁸

2.5 Francouzská moderní pohádka

Ve 20. století začala ve Francii houfně vznikat díla, která se věnovala moderním pohádkám. Takových pohádkových sbírek je nespočet a pohádkoví autoři se psaní těchto fantastických příběhů věnují do dnes. Pro naše účely si vybereme jen pár spisovatelů.

Henri Pourrat (1887 – 1959) žil celý svůj život v rodném městě Auvergne, kde vyhledával a zpracovával pohádky, příběhy a legendy, které poté originálně sepisoval.⁴⁹ Mezi stovkami příběhů, které za svůj život v Auvergni vyslechl, ho zvlášť zaujalo jedno dějové schéma, jež se vyskytovalo v několika variantách a podáních, a přispělo ke vzniku jeho velkolepého díla: „*Gaspar de montagne*“ (Kašpar z hor).⁵⁰

Později Henri Pourrat těžil se svých zápisů o rodném městě, jež shromažďoval po desetiletí, a svazek za svazkem začal budovat dílo: „*Le Trésor des Contes*“ (Pokladnice pohádek neboli Poklady z Auvergne).⁵¹

Dalším autorem francouzských moderních pohádek je básník, novinář, filmový scénárista a prozaik Jacques Prévert. Jeho debutovým dílem byl článek v časopise, ale více než prozaické psaní ho přitahovalo divadelní a filmové prostředí.⁵² Tvorba Jacqua Préverta je charakteristická pro jeho hravost, dětskou imaginaci a bourání jazykových klišé.⁵³

V roce 1947 vydal své první dílo určené dětem: „*Contes pour enfants pas sages*“ (Pohádky pro nehodné děti), následovaly sbírky: „*Le Petit lion*“ (Malý lev) nebo „*Lettres des îles Baladar*“ (Dopisy z ostrova Baladar).

Jedním z nejvýznamnějších děl francouzské moderní pohádky je „*Le Petit Prince*“

⁴⁷ Srov. George Sand. *Galerie des conteurs*. [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.clpav.fr/sand.htm>

⁴⁸ Srov. Tamtéž.

⁴⁹ Srov. Henri Pourrat. *Databáze knih*. [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/autori/henri-pourrat-30330>.

⁵⁰ Srov. Pourrat, Henri, *Poklady z Auvergne, Pohádky a povídky z větrných hor*, Hejkal, 1994, str. 212.

⁵¹ Srov. Tamtéž, str. 212.

⁵² Srov. Jacques Prévert. *Tiscalli media, a.s.* [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/jacques-prevert>.

⁵³ Srov. *Pohádky pro děti*. *Citarny.cz*. [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.citarny.cz/index.php/nove-knihy/knihy-deti/pohadky-pro-deti>.

(1943, *Malý princ*), napsaný prozaikem, publicistou a letcem Antoinem de Saint-Exupérym.⁵⁴

Antoine de Saint-Exupéry žil v letech 1900–1944, celé své mládí se zajímal o letectví a leteckou způsobilost získal během své vojenské služby. Jako letec podnikal četné výpravy po celém světě. Často konal literární turné a psal reportáže ze svých cest. I v pohádce *Malý princ* nalezneme autobiografické prvky z autorova života.⁵⁵

⁵⁴ Srov. Antoine de Saint-Exupéry. Tiscalli media, a.s.. [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/antoine-de-saint-exupery>.

⁵⁵ Srov. Chmelíková, Věra, *Světová literatura pro děti a mládež*, Vydavatelství Západočeské univerzity, Plzeň, 1998, str. 12.

3 Vybrané francouzské pohádky

V této kapitole se práce bude věnovat vybraným francouzským pohádkám, které jsou u nás velice známé a v hodinách cizích jazyků i často využívané.

3.1 Červená karkulka – Le Petit Chaperon rouge

Červená karkulka je pohádka, která se vypráví už po několik generací a za tu dobu neztrácí nic na své oblibě nejen mezi malými čtenáři ale i jejich rodiči.

Příběh Červené karkulky má mnoho verzí a jeho původ můžeme vysledovat například už ve vyprávění francouzských rolníků ve 14. století. Také v Itálii v tomto období existovalo několik verzí Červené karkulky. Ovšem ty se od té později sepsané značně lišily. V prvotních variantách pohádky nebyl vždy zápornou postavou vlk, ale mohl jí být i obr nebo vlkodlak. Existují i jiné francouzské verze pohádky, ale není zcela jasné, kterými se později nechal Charles Perrault ovlivnit. V některých nechal vlk Červenou karkulku vypít babiččinu krev a sníst její maso.⁵⁶ Dívka se tedy bez svého vědomí stala kanibalem. Existují i verze, ve kterých si dívka lehne k vlkovi do postele, ale hned ho pozná. Výmluvu, že se potřebuje vyprázdnit a nechce to udělat do postele, vlk prohlédne a dívku přiváže na provaz, aby nemohla utéci. Karkulka provaz přiváže na něco jiného, uteče přes řeku, a když jí vlk chce chytit, ženy, které perou prádlo, ho utopí.⁵⁷

Nejstarší sepsanou verzí této pohádky je ta, kterou napsal právě Charles Perrault, i když verze nejrozšířenější vychází ze zpracování pohádky bratry Grimmů.

Červená karkulka poprvé vyšla v tištěné podobě v Perraultově sbírce pohádek: „*Les contes de la mère l'Oye*“ v roce 1697.

Příběh pohádky o Červené karkulce je čtenářům velice dobře známý. Všechny adaptace této pohádky jsou si velice podobné. Ani Perraultova verze není dějem nějak výjimečná. Jediné, v čem se liší od verzí běžně známých, je její závěr. Poté, co vlk nejprve babičku a poté i Červenou karkulku snědl, je Charles Perrault nechal zahynout a neobjevil se žádný myslivec nebo dřevorubec, který by je mohl vysvobodit z útroh vlkova břicha. Tento fakt jen upozorňuje na to, že se původně nejedná o pohádku a Charles Perrault ji také jako pohádku nezamýšlel.⁵⁸

Jak už bylo napsáno, příběh o Červené karkulce si získal velkou oblibu a má nespočet přepracování a variant, a mezi nejvýznamnější z nich patří právě varianta bratří Grimmů. Bruno Bettelheim dokonce upozorňuje na upozornění Andrew Langa, že kdyby verze bratří Grimmů

⁵⁶ Srov. Bettelheim, Bruno, *Za tajemstvím pohádek*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2000, str. 165.

⁵⁷ Srov. Říhová, Hana, *Sexuální podtexty v pohádkách*, Masarykova univerzita, Brno 2012.

⁵⁸ Srov. Bettelheim, Bruno, *Za tajemstvím pohádek*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2000, str. 163.

neexistovala a všechny verze by končily, stejně jako ta Perraultova, mohly bychom tuto pohádku rovnou zavrhnout.⁵⁹

3.2 Šípková Růženka – La Belle au Bois dormant

Příběh o *Šípkové Růžence* (Spící krasavici, podle Charlese Perraulta) je dnes známý především ve dvou variantách. Jedna je právě podle Charlese Perraulta a druhá podle bratří Grimmů. Ovšem zase jde o přepracování francouzských a katalánských motivů ze 14. až 16. století. Ty poprvé sepsal italský spisovatel Giambattista Basile v díle „*Pentameron*“, pod názvem *Slunce, Měsíc a Talia*“ v letech 1634 až 1636.⁶⁰

Charles Perrault pohádku vydal stejně jako Červenou karkulku v díle „*Les contes de la mère l'Oye*“.

Pohádkový příběh o princezně, která se píchne do prstu a spolu s celým královstvím upadne do spánku, ze kterého ji vysvobodí až polibek pravé lásky, není nutné blíže představovat. Jen verze Charlese Perraulta nekončí touto šťastnou událostí a má další pokračování. Poté co se princezna probudila ze spánku, si ji princ vzal za ženu a brzy se jim narodily dvě děti. Dcera Jitřenka a syn Den.

Princ se musel vrátit domů ke svým rodičům, protože jim řekl, že jede jen na lov a zůstal pryč dva roky. Rodičům řekl, že se ztratil v lese. Matka mu to ale nevěřila a byla přesvědčená, že je zamilovaný. Princ nemohl matce říct své tajemství, protože to byla lidožroutka, o které se říkalo, že má nejraději malé děti.

Když princův otec zemřel, stal se králem on. V tom okamžiku prozradil svou svatbu s princeznou a uspořádal velkou hostinu, na které svou manželku s dětmi představil.

O něco později musel princ odjet z města a svou matku požádal, aby se mu starala o ženu a děti. Ovšem královna je poslala na jedno venkovské sídlo v lesích. Když je navštívila, chtěla po svém správci, aby jí připravil nejdříve Jitřenku a poté i Dníka k večeři. Správce to udělat nemohl, děti schoval u své ženy a královně místo děti servíroval jehně a kůzle. Když chtěla královna večeřet svoji snachu, správce jí podstrčil mladou laň.

Později královna zjistila, jak byla oklamaná a nechala na dvůr zámku připravit kád' plnou užovek, hadů a ropuch, do níž měla být princezna i s dětmi vhozena. Princ se na zámek vrátil právě

⁵⁹ Srov. Bettelheim, Bruno, *Za tajemstvím pohádek*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2000, str. 163.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, str. 222.

včas a rozzuřená královna do sudu skočila sama.⁶¹

Za pohádkou opět následuje ponaučení.

Krátký obsah pohádky poukazuje na fakt, že to není úplně stejný příběh, jaký sepsali bratři Grimmové a jaký slyšíme dnes. První část pohádky je velice známa a do dnes vypravovaná, ale část o lidožroutce, už v pozdějších přepracováních pohádky chybí.

Ani tento příběh nebyl původně určen dětem, ale pro pobavení královského dvora. Charles Perrault se snažil o podání zábavné a příběh je protkán vtipnými pasážemi. Například: « *Elle était tout habillé et fort magnifiquement; mais il se garda bien de lui dire qu'elle était habillée comme ma grand-mère...* »⁶² (Když princ poprvé uvidí princeznu v šatech, které jsou dost staromódní, neřekne jí, že je oblečená jako jeho babička).

Dalším odlehčujícím motivem je fakt, že královna lidožroutka si přeje mít svá vnoučata uvařena na cibulové omáčce. (« *à la sauce Robert* »).

3.3 Kráska a zvíře - La Belle et la Bête

Nejstarší verzi příběhu o krásné dívce a zvířeti, kterým je začarovaný princ, je ta, která byla napsána již ve 2. století n. l., filozofem a řečníkem Lucieusem Apuleiusem. V 16. Století se objevila další verze příběhu. Tu napsal italský spisovatel Francesco Straparola.

První francouzskou obdobu pohádky napsala v roce 1740 Gabrielle-Suzanne de Villeneuve a zařadila ji do své sbírky: „*La Jeune Américaine et les contes marins*“, kterou publikovala anonymně.⁶³

Pohádka byla dále vyprávěna mezi lidmi a v roce 1757 ji Madam Leprince de Beaumont převyprávěla ve svém díle: „*Magasin des enfants*“.

Příběh pohádky vypráví o zkrachovalém kupci a jeho šesti dětech, z nichž jen jedna dcera (Kráska), byla ochotná místo otce odjet na odlehlý zámek a žít tam se zvířetem, pro záchranu otcova života. Jedná se o příběh lásky jak mezi dcerou a otcem, ale také mezi dívkou a netvorem, který se promění v prince.

Kráska a zvíře se stala velice populární pohádkou i proto, že z příběhu plyne velké

⁶¹ Srov. Perrault, Charles: *Les contes français (Francouzské pohádky)*, Garamond, České Budějovice, 2005, str. 4-29.

⁶² Perrault, Charles: *Les contes français (Francouzské pohádky)*, Garamond, 2005, České Budějovice, str. 18.

⁶³ Srov. *La véritable histoire de la Belle et la Bête*. Neoprofs. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.neoprofs.org/t36770-la-veritable-histoire-de-la-belle-et-la-bete>

ponaučení, o tom, že krása člověka nesouvisí jen se vzhledem ale především s jeho duší.

Tento příběh má mnoho filmových zpracování, díky kterým se dostal do širšího podvědomí společnosti.⁶⁴

Nejstarší a také nejznámější je francouzské zpracování pohádky z roku 1946, v němž hlavní roli ztvárnil Jean Marais.

Děti jistě znají animované zpracování od společnosti Walt Disney z roku 1991.

V roce 2014 byl natočený francouzský film „*La Belle et la Bête*“ v režii Christopha Ganse, kde se v hlavní roli zvířete představil Vincent Cassel.

⁶⁴ Srov. *Krása a zvíře*. Česko-Slovenská filmová databáze. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/35103-kraska-a-zvire/>.

4 Využití literárních textů v hodinách francouzského jazyka

Literární texty se dostávají do popředí zájmů učitelů cizích jazyků a jsou neoddělitelnou složkou procesu osvojování cizího jazyka nejen z pohledu jazykového systému, ale také z pohledu poznávání země, ve které se daným jazykem mluví, protože cílem výuky cizího jazyka není pouze dorozumět se v určitých konkrétních situacích, ale zároveň poznat kulturu jiného národa a rozpoznávat rozdíly, které ji odlišují od naší kultury.⁶⁵

Během celého procesu čtení se žáci seznámí s literárními autory a jejich významnými díly. Poznají blíže systém daného jazyka a budou obohaceny o novou slovní zásobu, kterou často v učebnicích cizího jazyka nenaleznou.

4.1 Proces čtení v cizím jazyce

Čtení je činnost, kterou žáci musí ovládat v cizím jazyce stejně jako v jazyce rodném. Čtení je, stejně jako mluvení, považováno za složku komunikace a schopnost číst patří k požadavkům pro dosažení komunikační kompetence.⁶⁶ Dovednost čtení je nezbytná například při pobytu v zemi cizího jazyka, kdy je čtenář nucen porozumět nápisům a upozorněním, a často je zde větší příležitost číst, než cizojazyčně komunikovat.⁶⁷ Nežádka je tedy čtení označováno jako nejužitečnější, nejžádanější a nejpotřebnější cílová dovednost.⁶⁸

Čtení je složitý proces a ne jen pasivní činnost, za kterou bylo dříve považováno. Úkolem čtení není pouze přijímání textu, ale dochází k podvědomé činnosti mozku. Zvláště v cizím jazyce znamená čtení text přečíst (nahlas nebo potichu) a také pochopit jeho obsah. Během čtení se uskutečňuje uvědomělý proces, při němž získáváme informace z textu. V průběhu této činnosti musí čtenář vynaložit velké úsilí. Snaží se spojovat informace z textu se svými zkušenostmi a znalostmi, hledat přesné informace, číst mezi řádky nebo si zapamatovat určitou myšlenku textu.⁶⁹

Při čtení textu v rodném jazyce dochází současně k procesu vizuálního vnímání písemného textu a pochopení informace, jež je v textu zakódována. Při čtení v jazyce cizím je propojení těchto

⁶⁵ Srov. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 7.

⁶⁶ Srov. Tamtéž, str. 11.

⁶⁷ Srov. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988, str. 221.

⁶⁸ Srov. Choděra, Radomír, *Didaktika cizích jazyků*, Academia, Praha, 2006, str. 78.

⁶⁹ Srov. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 11.

procesů ztížené, pokud čtenář nemá dostatečnou jazykovou znalost.⁷⁰

Existuje mnoho teorií, které se zabývají procesem probíhajícím v mozku čtenáře během čtení. Podle Hany Kylouškové se tyto teorie dají shrnout do tří základních modelů.

Čtení zdola nahoru je činnost, při které čtenář identifikuje text dekodováním od písmen, přes slabiky, ke slovům. Ovšem tento model je využitelný pouze u začínajících čtenářů v jejich mateřském jazyce.

Čtení shora dolů využívají zkušenější čtenáři, kteří text posuzují a interpretují na základě vlastních zkušeností a přistupují k němu s určitými vědomostmi. Tento čtenář dokáže předvídat, co bude v textu následovat a formuluje si hypotézy, jež během čtení vyvrací nebo potvrzuje. Při tomto druhu čtení je velice důležitá obeznámenost s kontextem, do kterého je text vsazen.

Čtení interaktivní je procesem interakce mezi čtenářem a textem, a spojuje předchozí modely čtení, které se mohou vzájemně propojovat. Pokud čtenář nechápe význam čteného, může se vracet k jednotlivým větám a slovům a ty mu pomůžou v pochopení čteného textu.⁷¹

Z hlediska didaktiky cizích jazyků existují různá hlediska, podle nichž se rozlišují druhy čtení.

Josef Hendrich rozlišil několik typů čtení a jeho typologie je následující:

- **Čtení hlasité a tiché**

Protože v běžném životě převládá tiché čtení, tedy čtení pro sebe, je také tento druh čtení nejvíce doporučován při výuce cizích jazyků.

Ovšem čtení hlasité má svou nezastupitelnou roli, a to jako příprava na čtení tiché. Hlasité čtení pomáhá čtenářům upevnit si artikulační, intonační a akcentuační návyky, což patří k nejdůležitějším úkolům prvního stupně výuky jazyka.

Studenti vyššího stupně by měli číst nahlas jen kratší úryvky textů.

- **Čtení orientační, informativní a studijní**

Čtení orientační je uplatňováno v případech, kdy si čtenář chce co nejrychleji prohlédnout časopis, knihu nebo článek a zjistit, zda obsahuje pro něj důležitou informaci. Při tomto druhu čtení zachytí čtenář asi jen 10 – 15% informací z textu.

Cílem informativního čtení je pochytit nejdůležitější informaci z textu. Tímto způsobem čteme noviny nebo beletrii.

Studijní čtení je zaměřené na získání úplné a přesné informace z textu. Takto čteme

⁷⁰ Srov. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 11.

⁷¹ Srov. Tamtéž, str. 12.

především knihy, které nás zajímají, nebo chceme jejich obsah použít pro vlastní potřebu.

- **Čtení překladové a bezpřekladové**

Pokud má čtenář menší znalost jazyka, v duchu si překládá text do své mateřštiny. Jedná se o čtení překladové. Ovšem na základní a střední škole by měl čtenářský výcvik vést ke čtení bezpřekladovému. Tedy takovému, při kterém čtenář text chápe, aniž by si ho musel překládat.

- **Čtení individuální a sborové**

Při vyučování cizím jazykům je nejběžnější čtení individuální, při kterém se jednotliví žáci střídají postupně. Tímto způsobem také učitel poznává čtecí dovednosti jednotlivých žáků. Vedle toho je doporučováno čtení sborové, při němž jsou aktivní všichni žáci, a zvyšuje se intenzita výuky. Při sborovém čtení je vhodné, aby učitel přečetl nejdříve celý text souvisle a poté zopakoval každou větu zvlášť a žáci ho sborově následovali.

- **Čtení školní a domácí**

Čtení školní je organizováno a především kontrolováno učitelem. Zpravidla se toto čtení nejdříve připraví. Školní čtení umožňuje další práci s textem.

Domácí čtení je doplňkem čtení školního a je velice důležitou složkou výuky cizím jazykům. Texty pro domácí čtení by měly být poutavé, jazykově přiměřené a snadnější, než texty určené ke čtení školnímu.

- **Čtení analytické a kurzorické**

Tyto dva typy čtení se rozlišují především podle toho, jakým způsobem se pracuje s daným textem.

Analytické čtení bývá také nazýváno statorické. Jde o velice podrobný druh čtení, který se uplatňuje především u výchozích textů. Přečtené texty se poté využijí jako východisko k mluvenému výcviku. Žáci odpovídají na učitelovy otázky, přičemž mohou do textu nahlížet. Snaží se o volnou reprodukci textu.

Kurzorické čtení (syntetické) je čtení tiché. Žák se snaží textu porozumět bez jeho rozboru a překladu.

Texty pro kurzorické čtení by měly být jednodušší než ty pro čtení analytické. Nové jazykové jevy jsou vysvětleny pod textem nebo v okrajích. Při kurzorickém čtení se počítá se schopností jazykového odhadu a také s prací se slovníkem.

4.2 Porozumění literárnímu textu

Správné pochopení literárního textu je ovlivněno různými faktory, které působí jak na straně textu, tak na straně čtenáře. Dobrý a zkušený čtenář si na základě různých nápověd dokáže vytvářet přibližnou představu o tématu. Méně zdatný čtenář, který se učí cizímu jazyku, má před sebou mnoho překážek.⁷²

Nejčastějším problémem při čtení v cizím jazyce je neznalost slovní zásoby. Čtenářům, kteří se zastavují u každého neznámého slova a snaží se najít jeho význam, často uniká smysl sdělení. Je nutné vědět, že každé slovo je spjaté s druhým a všechna dohromady souvisí s kontextem čteného článku.

Učitelé při čtení v cizím jazyce často neví, jak s novou slovní zásobou zacházet. Zda se mají nová slova žákům vysvětlit nebo přeložit předem, nebo nechat žáky, aby si je vyhledali ve slovníku.⁷³ Záleží na každém učiteli, jakou cestou bude postupovat.

Velkým problémem může být kulturní kompetence čtenáře. Nepochopení textu je často důsledkem neznalosti kulturních zvláštností dané země. Autor textu se totiž často neobrací na studenta cizího jazyka, ale na čtenáře z určitého sociálního prostředí.

Je na učiteli, aby vybral takový text, který bude čtenář schopen pochopit se svojí znalostí slovní zásoby i kultury daného jazyka. Pokud bude text přece jen obtížnější, musí učitel žáky upozornit na prvky, které by sami od sebe nepostřehli.⁷⁴

Z uvedených důvodů je práce s literárními texty velice omezená u jazykové úrovně A1 Evropského referenčního rámce.

4.3 Jazykový odhad⁷⁵

Jak uvádí H. Kylvoušková, podle průzkumů stačí ke čtení textů v cizím jazyce asi 8000 – 10000 slov. Takto velké množství slov, si ovšem žák na základní škole při běžných podmínkách není schopen osvojit.⁷⁶ Proto se velice významnou schopností stává jazykový odhad. Pokud by měl čtenář hledat každé slovo ve slovníku, nejen že by ho to při čtení textu velice zdržovalo, ale také by to oslabilo jeho zájem o četbu originálních textů.

⁷² Srov. Kylvoušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 25.

⁷³ Srov. *Tamtéž*, str. 25.

⁷⁴ Srov. *Tamtéž*, str. 26.

⁷⁵ Srov. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988, str. 232-234.

⁷⁶ Běžnými podmínkami se myslí omezený počet let a hodin týdně výuky cizího jazyka.

V různé míře se při odhadu uplatňují tři faktory.

- **Odhad mezijazykový**

Žáci, kteří se učí dvěma cizím jazykům, dokážou snadno odhadovat význam slov, která jsou si v obou jazycích podobná. Tento odhad se dá využívat například při učení se anglickému a německému jazyku.

Další z možností odhadu je také tzv. mezinárodní lexikum. Pozor se musí dát na „zrádná slova“ („*faux amis*“), kde jsou si slova v různých jazycích podobná, ale jejich význam se zcela liší.

- **Vnitrojazykový odhad**

Jedná se o případy, kdy čtenář zná kořenné slovo a je seznámen s pravidly tvoření slov v cizím jazyce.

- **Kontextový odhad.**

Neznámá lexikální jednotka je rozlišena pomocí kontextu a na základě znalosti tématu čteného textu.

Kontext může být příznivý nebo nepříznivý, podle toho, jak moc čtenáři při čtení pomáhá.

U jazykově nadaných žáků se dovednost odhadu vyvíjí spontánně, ale je vhodné, aby žáci byli v této dovednosti cíleně vedeni. K tomu pomáhají učitelům texty, ve kterých se vyskytuje určité procento neznámých slov, jež jsou žáci schopni odhadnout.

Je důležité žáky upozornit, že některá slova jsou lehká odhadnutelná a některá naopak odhadnutelná těžko, nebo dokonce neodhadnutelná. Pokud se jedná o „klíčové slovo“, které je důležité pro pochopení smyslu textu, je nutné vyhledat jeho význam ve slovníku.

4.4 Druhy textů pro výuku cizího jazyka⁷⁷

Texty, které se dají využívat při výuce cizích jazyků, jsou různorodé. Hlavní podmínkou je, aby vyhovovaly po stránce lingvodidaktické, výchovné a vzdělávací.⁷⁸

Podle G. Storchy jsou texty základní komunikativní a didaktickou jednotkou cizojazyčného vyučování.⁷⁹

Texty ve výuce cizích jazyků můžeme rozdělit následovně:

⁷⁷ Srov. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988, str. 228-230.

⁷⁸ Srov. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988, str. 228.

⁷⁹ Srov. Choděra, Radomír, *Didaktika cizích jazyků*, Academia, Praha, 2006, str. 144.

- **Texty výchozí a doplňkové**

Výchozí texty jsou zpravidla umístěné v čele jednotlivých lekcí učebnic a jsou výchozím bodem k tematickému obsahu lekce. Tyto texty jsou určeny ke školnímu zpracování a běžně obsahují nový jazykový materiál, jež má být žáky osvojen.

Mezi texty doplňkové patří například články z časopisů. Především takové, o nichž učitel ví, že by žáky mohly zajímat.

- **Texty dialogické a monologické**

Využití textů tohoto typu není v cizojazyčném vyučování tak jednoznačné, jak se dá soudit podle jejich označení. Dialogický text slouží jen k nácvičku dialogu, ale text monologický může být základem i pro dialog, který má tematický ráz, např. debata o problému nebo tématu.⁸⁰

Hlavním obsahem dialogických textů jsou výrazy typické pro mluvený jazyk. Především různá klišé, která si žáci musí osvojit pro vedení přirozeného dialogu.

Monologické texty jsou zdrojem nejrůznějších informací shodujících se s tematickými okruhy danými osnovami.

- **Texty fabulovité a popisné**

Fabulovité texty, tedy texty vyprávěcí, obsahují dějovou linii, díky níž jsou pro žáky poutavější. V učebnicích již může být jen omezené množství.

Texty popisné obsahují detailní informace o reáliích jak daného cizího jazyka, tak i České republiky.

- **Texty původní, upravené a uměle vytvořené**

V počátcích výuky cizího jazyka je nutné využívat převážně texty uměle vytvořené. Ty jsou obvykle krátké. Takové texty jsou využívány k osvojení základních znalostí grafických, gramatických, pravopisných a fonetických.

V pozdějším stádiu výuky jsou vhodné původní texty, které jsou určitým způsobem upravené (adaptované). Mohou být zkrácené nebo zbavené obtížných formulací a výrazů, jež jsou v jazyce používány zřídka.

Při výuce žáků pokročilých je již třeba číst texty původní a neupravené. Při práci s takovými texty je často potřebné využívat slovníků nebo odhadovat význam neznámých jazykových prostředků.

Autentické texty jsou speciálním druhem originálních textů. Jsou uvedené na autentických

⁸⁰ Srov. Choděra, Radomír, *Didaktika cizích jazyků*, Academia, Praha, 2006, str. 145.

materiálech, mezi něž patří jízdenky, vstupenky, programy kin a divadel nebo letenky.

Toto klasifikace textů není zdaleka jediná. Existují ještě texty motivační, jež v žácích vzbuzují zvědavost, zájem a zaměřenost.

Texty mohou být prostředkem nácviu lexikálních a gramatických jednotek, nebo mohou sloužit k produkci v podobě parafráze.⁸¹

V běžném školním cizojazyčném vyučování mají všechny tyto druhy textů své neopomenutelné místo. Pokud jich učitel nevyužívá, dopouští se didaktické chyby. Důležitost je přikládána především textům sloužícím k orientačnímu čtení, protože ty zatím nenašly svou cestu do učebnic a osnov cizích jazyků.⁸²

4.5 Výběr literárních textů

Velice náročným úkolem pro učitele je výběr vhodných literárních textů pro výuku cizího jazyka. Podle Radomíra Choděry je problém autentických, originálních či umělých textů do jisté míry zástupný, druhotný. Prvotní je totiž jejich přiměřenost v souladu s didaktickou zásadou přiměřenosti.⁸³ S tímto názorem souhlasí i další didaktici zabývající se prací s literárním nebo autentickým textem. Důraz kladen na přiměřenost se vztahuje i na jazykovou stránku textu. Je nezbytné respektovat i princip postupné gradace obtížnosti.

Přiměřenost textů je zcela jistě spojena s jejich náročností. Text je příliš náročný, pokud jeho složitost není přiměřená studentovým schopnostem a znalostem. Dialogické i monologické texty by měly žákům ukazovat současný živý jazyk bez zastaralých, dnes již nepoužívaných a argotických výrazů.⁸⁴

Literární texty, které budou využity v hodině cizího jazyka, by měly odpovídat zájmům žáků, motivaci učitele i časovým možnostem výuky.⁸⁵ Je častým jevem, že učitel vybírá díla podle toho, co má sám rád. Ta ale u žáků nemají velký úspěch. Mezi žáky a ním je totiž nejen rozdíl generační, ale i rozdíl vkusu doby, ve které se on sám s díly seznámil.⁸⁶

Literární texty mají být zajímavé, cenné po stránce obsahové a přiměřené intelektuální úrovni žáků. Jejich výchovná hodnota je také velice důležitá.⁸⁷

⁸¹ Srov. Choděra, Radomír, *Didaktika cizích jazyků*, Academia, Praha, 2006, str. 145.

⁸² Srov. *Tamtéž*, str. 145.

⁸³ Choděra, Radomír, *Didaktika cizích jazyků*, Academia, Praha, 2006, str. 144.

⁸⁴ Srov. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988, str. 230.

⁸⁵ Srov. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 39.

⁸⁶ Srov. *Tamtéž*, str. 39.

⁸⁷ Srov. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988, str. 230.

Otázka, kterou si učitelé často pokládají zní: „*Jaká díla a které autory vybrat pro čtení v cizím jazyce?*“⁸⁸ Odpověď na tuto otázku není tak jednoznačná. Podle některých didaktiků, by se žáci měli seznamovat s krásnou literaturou a měli by se postupně setkávat s ukázkami děl autorů, kteří reprezentují určitá období literatury. Ovšem tento přístup nebývá žáky dobře přijímán, protože takový přehled literatury se učí již ve svém jazyce rodném.

V učebnicích cizích jazyků bývají texty vybírány podle témat lekce. V takovém případě se krásná literatura stává zdrojem tématických okruhů jako jsou: příroda, válka nebo lidské vztahy.

Další otázku si učitelé kladou při rozhodování, zda žákům poskytnout celé dílo nebo jen ukázkou z něj. Nejčasteji učitelé sahají po úryvku, který je kratší a práce v hodině s ním nezabere tolik času, stejně jako její příprava. Ovšem čtení pouhého úryvku z díla může být pro žáka frustrující. Čím je totiž úryvek kratší, tím více postrádá příběhovou následnost. Žák se zřídka dostane k tomu, aby si celé dílo přečetl a to mu brání v tom, aby byl schopen se do textu začíst a udělat si o něm vlastní představu, je tedy závislí na informacích, jež mu předtím poskytl učitel.⁸⁹

V případě, že se učitel pro výběr pouhé ukázky díla rozhodne, musí si dát pozor na to, aby vybraný úryvek přispíval k rozvíjení hlavního motivu díla, a představil hlavní postavy a pozadí příběhu. Dále by úryvek měl prezentovat autorův styl psaní a měl by žáky motivovat k přečtení celého díla. Také by měl poskytovat dostatek prostoru pro samostatnou práci žáků.⁹⁰

Pokud chce učitel žákům představit dílo celé, je vhodné vybírat spíše kratší literární formy, jakou jsou povídky, pohádky, novely nebo básně.⁹¹

Další možností, jak žákům představit celé literární dílo, je využít zjednodušených textů. Jejich cílem je ukázat žákům klasická díla dané země a seznámit je s velkými spisovateli, aniž by museli číst romány, jejichž rozsah je 300 nebo více stran. Zjednodušené texty jsou vydávány ve více úrovních, a podle toho je určen rozsah slov, které díla obsahují. Například vydavatelství CLE INTERNATIONAL rozděluje tyto zjednodušené texty na 4 úrovně, kdy knihy NIVEAU 1 obsahují 400 – 700 slov, NIVEAU 2 700 – 1200 slov, NIVEAU 3 1200 – 1700 slov a NIVEAU 4 více než 1700 slov.

⁸⁸ Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 39.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, str. 39.

⁹⁰ Srov. Tamtéž, str. 39.

⁹¹ Srov. Tamtéž, str. 40.

4.6 Jak postupovat při práci s literárním textem

Pro to, aby čtení cizojazyčných textů bylo účinné a pro žáky snadnější, je nutné postupovat systematicky. Marie Kyloušková doporučuje práci rozdělit na několik etap.⁹²

První etapou je příprava na čtení.

Před samotným čtením textu je důležité připravit pracovní prostředí. Je dobré, aby žáci změnili pozice. Můžou si sednout do kruhu nebo na zem. To poslouží k uvolnění atmosféry ve třídě a také to žákům částečně připomene jim příjemné prostředí pro čtení, které mají doma.

Poté může začít samotná práce s textem.

Aby byl žákům usnadněn přístup k textu, jež budou číst, je žádoucí uvést je do jeho tematiky a situace. Učitel se musí pokusit o vzbuzení zájmu čtenářů, především tím, že jim pomůže vypořádat se s překážkami, které se mohou při čtení textu naskytnout. Je nutné žákům přiblížit slovní zásobu, gramatiku, jež je pro žáky nová, realie, historické okolnosti a sociokulturní prostředí příběhu.

Ke snazšímu pochopení literárního díla pomáhají i základní informace o autorovi a jeho tvorbě. Například před čtením „Malého Prince“ od Antoine de Saint-Exupéryho, je dobré zmínit, že autor psal často příběhy z leteckého prostředí. Žáci pak v jeho díle budou takové prostředí očekávat. Ještě zajímavější a více obohacující bude, pokud žáky necháme, aby informace o autorovi vyhledali sami třeba na internetu nebo v nějaké určité příručce.

Ještě před čtením textu nabídne učitel žákům několik klíčových slov, která se v něm vyskytují. Tato slova jsou důležitá pro pochopení smyslu celého díla nebo úryvku.

Po přípravě na čtení textu následuje samotné čtení textu.

První čtení textu je rychlé a čtenář si při něm pokusí nashromáždit určité informace. Zjistí jména hlavních postav a vztahy mezi nimi. Dále se snaží vyčíst místo a dobu, ve které se děj odehrává. První čtení je tedy čtení informativní (viz Proces čtení ve výuce cizích jazyků). Kontrolu tohoto rychlého čtení může učitel provést otázkami, např. « *Quels sont les personnages ? Où sont-ils ?* » (Jací jsou hrdinové textu? Kde se hrdinové nacházejí?) Další aktivity z tohoto prvního čtení vycházejí, proto je jeho vykonání velice důležité.

Při čtení druhém už musí být žáci pozornější. Sami si zvolí strategii, jež nejlépe odpovídá úkolu, který jim učitel předem stanovil. Aby učitel snadno a rychle zkontroloval porozumění textu, použije různá cvičení. Mezi nimi může být doplňování textu s mezerami, vymýšlení názvu odstavců, uspořádání rozházených informací nebo výběr správné odpovědi.

Úkoly pro čtenáře musí být jasně zformulované, protože mu pomáhají při čtení a pochopení

⁹² Srov. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 41- 44.

textu. Učitel má mnoho možností zadání úkolu. Hana Kyloušková je podle Franciny Cicurelové rozdělila do několika kategorií.⁹³ Uvedeme si jen několik příkladů.

1) Zadání, která se týkají dějovosti, vyzývají žáky k tomu, aby postřehli sled událostí a snažili se události rozdělit na dobré a špatné, veselé nebo znepokojující.

2) V zadáních týkajících se charakteristických rysů postav se žáci snaží sestavit identifikační portrét určitých osob v díle.

3) Spojování výrazů, které si v textu navzájem odpovídají, je úkolem zadání týkajícího se hledání slov.

4) Další z možných zadání se týká jazykových aspektů a vyzývá žáky k vyhledávání určité slovní zásoby nebo gramatiky.

Zadané úkoly, poté co je žáci samostatně nebo ve skupinách vypracují, by měly vyústit v diskuzi. Společně se skupina žáků dopracuje ke shromáždění informací, které autor vložil do textu.

Učitel by měl žákům dát také prostor pro vyjádření vlastního názoru na dílo. To podporuje nejen jejich jazykovou kompetenci, ale i schopnost hovořit o literatuře. Žáci mohou například příběh dokončit nebo jeho konec předělat. Také se mohou ztotožnit s postavami nebo srovnávat jejich prožitky se svými.

Z práce s textem by žáci měli mít radost. Učitel se tedy musí pokusit o navození takové atmosféry, při které se žáci budou cítit dobře a uvolněně. Je dobré přistupovat ke čtení jako ke hře.

Pracovní postupy při čtení, by neměly být stejné a učitel by se měl snažit o různorodost v závislosti na právě čteném textu. Důležitý je správný výběr ukázky nebo celého literárního textu, a využití co největšího množství aktivit, při kterých žáci zúročí své dovednosti a znalosti.⁹⁴

⁹³ Srov. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007, str. 43.

⁹⁴ Srov. Tamtéž, str. 45.

5 Pohádky v hodinách francouzského jazyka

Jak už je v práci výše zmiňováno, existuje mnoho možností využití literárního textu v hodinách cizího jazyka. Tato kapitola se bude zabývat využitím konkrétního literárního žánru, francouzských pohádek, v hodinách francouzského jazyka.

5.1 Možnosti práce s pohádkami v hodinách

Záleží na každém učiteli, jaký postup si při práci s pohádkami vybere, ale obecně se činnost s pohádkami v hodinách můžeme rozdělit do několika fází⁹⁵.

5.1.1 Cíl práce s pohádkami

Při přípravě hodiny s využitím pohádek si nejdřív učitel musí stanovit cíle, jakých chce při práci se žáky dosáhnout.

U francouzských pohádek je důležitým cílem především vzbuzení zájmu o kulturní hodnoty jiného národa. Při plnění interkulturních cílů („*l'objectif interculturel*“) učitel usiluje o vybavení čtenářů interkulturními kompetencemi. Toho dosáhne tím, že pobídne žáky k hledání a uvědomování si společných a rozdílných rysů pohádek českých a francouzských. Dále mohou žáci francouzské pohádky porovnat s adaptacemi jiných světových autorů, které znají z hodin literatury nebo dalšího cizího jazyka (například bratři Grimmové).

Jedním z cílů práce s pohádkou je správné přečtení textu. Učitel si musí dopředu rozmyslet, jak bude čtení pohádky probíhat. Zda budou žáci číst individuálně nebo ve skupinách, jak dlouhé úseky budou číst nahlas. Jak bude opravovat chyby ve čtení, zda hned nebo až po dočtení celé pasáže.

Další cíle, jež si učitel musí stanovit, jsou z oblasti lingvistické („*les objectifs linguistiques*“). Ať už jde o lexikologii, morfologii nebo fonetiku. Učitel si musí předem určit, kterou ze sfér lingvistiky bude chtít v konkrétním textu procvičit.

Mezi cíle komunikační (*les objectifs communicatifs*) patří schopnost žáků správně a adekvátně se vyjadřovat k tématu. K jejich plnění učitel dospěje správně položenými otázkami.

⁹⁵ Srov. *Au pays des contes. Bonjour du Monde*. [online]. [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.bonjourdumonde.com/blog/grece/11/fiches-pedagogiques/au-pays-des-contes-fiche-pedagogique>.

Musí ovšem vyžadovat, aby se žáci snažili odpovídat celými větami, a aby užívali novou slovní zásobu.

5.1.2 Příprava na čtení

Před samotným čtením pohádky je dobré žáky seznámit se slovní zásobou týkající se pohádek. Vhodným způsobem je aktivita „*Remue-méninge*“ (*Brainstorming*). Učitel napíše na tabuli slovo „*Conte de fée*“ (*Pohádka*) a pobídne žáky, aby vymysleli, co nejvíce asociací. Žákům může pomoci kladením otázek typu: „Jaké jsou druhy pohádek?“, „Jaké pohádky znáte?“, „Jaká je Vaše oblíbená pohádka?“, nebo: „Jaký je Váš oblíbený pohádkový hrdina?“

Dále může učitel žáky seznámit s některými francouzskými pohádkáři a především s tím, jehož dílo bude se žáky číst. Poté můžeme přejít k samotnému čtení.

5.1.3 Porozumění textu

Po přečtení pohádky je nezbytné ověřit si, zda žáci textu v cizím jazyce rozuměli a pochopili jeho význam. Učitel tedy klade žákům zjišťovací otázky o hlavních postavách (Chce znát jejich jména, vlastnosti...), o místě, kde se příběh odehrává nebo o samotném ději a konci pohádky.

Především u některých pohádek Charlese Perraulta (*Červená karkulka*, *Šípková Růženka*) je vhodné rozvinout diskuzi o tom, jak se francouzské pohádky liší od jejich ekvivalentů v české kulturní tradici, a co je důvodem této rozdílnosti.

5.1.4 Procvičení jazykových znalostí

Další úkoly už mohou být zaměřeny na morfologii a syntax. Pohádky představují vynikající materiál pro představení nebo zopakování minulých slovesných časů (*passé composé*, *passé simple*, *imparfait*, *plus-que-parfait*). Ty mohou žáci v textu sami vyhledávat a určovat, nebo jim učitel může předložit jednu konkrétní větu, ve které mají poznat, o jaký čas se jedná.

Pohádky jsou také bohaté na různá časová určení, se kterými se žáci mohou při čtení seznámit a zapamatovat si je („*une nuit*“, „*lorsque*“, „*ce soir-là*“). K jejich osvojení je možné využít například text, v němž budou tato časová určení vynechaná a žáci je správně doplní.

Další možnou práci s pohádkou představují různé kvízy, v nichž učitel otestuje znalosti žáků. Kvíz může obsahovat otázky s výběrem správné odpovědi („*les questions à choix multiple*“) nebo

spojování frází („*les exercices d'associations*“).

5.1.5 Mluvený projev

Pohádky jsou výborným podkladem pro procvičení mluveného jazyka. Pro zopakování nové slovní zásoby může učitel žákům pokládat různé otázky vztahující se k postavám, prostředí a ději pohádky. Učitel může po žácích vyžadovat, aby popsali osoby v příběhu pomocí přídavných jmen a jejich stupňování.

Dále je vhodné procvičit podmiňovací způsob („*le conditionnel*“). Pohádky přímo vybízejí k otázkám typu: „Co bys dělal, kdybys potkal vlka?“ nebo „Co bys dělal, kdybys potkal zvíře?“ Při odpovídání musí žáci odpovídat celou větou, aby daný slovesný způsob použili.

Pohádky jsou výborným materiálem pro přípravu divadelní hry, již mohou žáci předvést ostatním třídám, učitelům i rodičům. V tomto případě záleží na učiteli, kolik času je ochoten přípravě takové činnosti obětovat.

5.1.6. Schopnost psaní

Pro procvičení schopností psaní je možné chtít po žácích, aby pohádky přepsali vlastními slovy.

Další možností je předělání pohádky ve formě novinového článku, kdy žáci mohou využít svoji fantazii a pojmout tento úkol tak, jak se jim zlíbí.

Pokud se v hodinách četlo více pohádek, můžou žáci vypracovat pohádkový „*Pêle-mêle*“, tedy zkombinovat postavy z různých pohádek a vymyslet si vlastní příběh. Buď si žáci vymyslí, cokoli je napadne, nebo jim učitel pomůže zadáním úvodní věty. (Např. Červená karkulka potká v lese Malého Prince...)

Některé úkoly na procvičení písemného projevu jsou náročnější, je tedy možné zadat je jako skupinovou práci.

5.2 Písemná příprava práce s pohádkou v hodině francouzského jazyka

Součástí této diplomové práce je písemná ukázka přípravy na vyučovací hodinu, jejímž obsahem je práce s pohádkou.

Tématem této ukázkové hodiny je pohádka *Le Petit Chaperon rouge* od Charlese Perraulta.

Ukázka obsahuje písemnou přípravu na vyučování (*Support pédagogique*) s informací o třídě, věku a jazykové úrovni žáků, a list s úkoly (*Copie avec les exercices*), které mají žáci vypracovat.

Příprava této hodiny je rozdělena podle oblastí (viz *Možnosti práce s pohádkami v hodinách*), které se při práci s pohádkou budou procvičovat.

Uvedená příprava hodiny může učitelům sloužit jako podklad pro přípravu jiných vyučovacích hodin francouzského jazyka, v nichž se budou věnovat pohádkám nebo jiným literárním žánrům.

5.3 Support pédagogique⁹⁶

Classe:

Âge: 16/17

Niveau: B1

Matériel: Le texte du conte « *Le Petit Chaperon rouge* »

La copie avec les exercices

Objectifs pédagogiques

Communicatifs:

Raconter une histoire

Linguistiques:

Le passé simple, le passé composé

Les compléments circonstanciels de temps et de lieu

Les adjectifs qualificatifs

Interculturels:

Connaître les différentes versions de contes

Connaître les auteurs de contes français les plus connus

Culturels:

Les auteurs de contes français

Les contes français

Les conteurs

⁹⁶ Vypracováno s pomocí zdrojů:

Gomme et gribouillages. <http://www.gommeetgribouillages.fr>. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné

z: <http://www.gommeetgribouillages.fr/Chaperonrouge/chaperonperraultEXOS.pdf>.

Perrault, Charles, *Contes de fées Français*, Computer Press, a.s., Brno, 2011, str. 30-32.

Déroulement de l'activité:

1) La présentation du sujet : Contes de fées.

Chaque élève reçoit le conte Le Petit Chaperon rouge écrit par Charles Perrault.
Le devoir des élèves est de lire le conte et de trouver les renseignements sur Charles Perrault.

Le professeur demande aux élèves:

« *Quels contes connaissez-vous ?* »

.....

« *Quel est votre conte favori ?* »

.....

« *Quels auteurs de contes connaissez-vous ?* »

.....

« *Qui est Charles Perrault ?* »

.....

Charles Perrault est un écrivain français. Il a vécu pendant les années 1628-1703. Il est célèbre par ses contes de fées. Son recueil le plus connu est « *Les contes de la Mère l'Oye* » qui a été publié pour la première fois en 1697.

Les contes de Charles Perrault sont:

Le Petit Chaperon rouge

La Barbe-Bleue

La Belle au bois dormant

Cendrillon ou La Petite pantoufle de verre.

Le Petit poucet

Le Maître Chat ou le Chat Botté

Les Fées

« *Avez-vous entendu le mot « conteur » ?* »

« *Essayez d'expliquer ce que signifie un conteur ?* »

.....

Le conteur est celui qui récite des contes, des histoires imaginaires, souvent féeriques.

En France, la profession d'artiste-conteur est en cours de reconnaissance au même titre que le métier d'acteur ou de tout autre artiste du spectacle.

En Afrique, griots et « griottes » occupent cette fonction de conteurs.

2) La compréhension du texte.

Le professeur distribue aux élèves des feuilles avec les exercices (La copie avec les exercices).
Les élèves peuvent travailler en groupes.
On corrige les exercices ensemble.

3) Enrichir son (lexique)

a) Charles Perrault emploie des mots qui ne sont plus très utilisés aujourd'hui.
« Les connaissez-vous ? », « Cherchez-les dans le dictionnaire. »

Un chaperon

.....
.....

Un déshabillé

.....
.....

Une huche

.....
.....

b) Il était une fois une petite fille qui était très jolie.

« Que signifie la formule : « Il était une fois... »? »

.....
.....

« Trouvez les formules d'invitation et de clôture qui sont utilisées dans les contes français.
Comparez-les avec les contes tchèques. »

.....
.....

4) Grammaire

Le passé simple

Le passé simple est le temps qui est utilisé exclusivement en français écrit.

On peut le trouver par exemple dans les journaux.

En français écrit le passé simple remplace le passé composé.

Le passé simple est uniquement pour introduire et mettre au courant les élèves de son existence, mais les élèves ne sont pas obligés de connaître son utilisation.

La création du passé simple:

Les verbes du premier groupe: parler

-ai -âmes

-as -âtes

-a -èrent

Je parlais.

Nous parlâmes.

Les verbes du deuxième groupe: finir

-is -îmes

-is -îtes

-it -irent

Je finis.

Nous finîmes.

Les verbes irréguliers: paraître

-us -ûmes

-us -ûtes

-ut -urent

Je paru.

Nous parûmes.

« Pour vous exercer, relisez le conte pour y trouver tous les verbes au passé simple.

Pour commencer, classez-les selon leur conjugaison. Ensuite, réécrivez les phrases qui contiennent un passé simple en utilisant le passé composé. »

.....

.....

.....

.....

Les adjectifs qualificatifs

a) Grand-mère, vous avez de grands bras/ de grandes jambes/ de grandes oreilles/ de grands yeux/ de grandes dents!

« *Donnez le singulier de :* »

de grandes jambes

.....

de grands bras

.....

de grands nez

.....

de grandes bouches

.....

de grandes dents

.....

de grands yeux.

.....

b) *Accord du nom et de l'adjectif:*

Il était une fois une petite fille qui était très jolie.

« *Remplacez une petite fille et jolie par :* »

Un prince – triste

.....

Une vieille dame – fatigué

.....

Un jeune homme – malheureux

.....

Une princesse – malheureux

.....

Une galette – doux

.....

Une louve – créatif

.....

5) Les exercices oraux-écrits

I)

a) « Êtes-vous surpris de la version de l'histoire du conte de Charles Perrault ? »

b) « Connaissez-vous des versions cinématographiques ? Si oui, lesquelles ? Sont-elles semblables à la version du conte de Charles Perrault ? »

Les versions cinématographique sont par exemple⁹⁷:

Le Petit Chaperon rouge, film français réalisé par Alberto Cavalcanti en 1929.

Deux dessins animés de Tex Avery sont des adaptations du conte, dont le plus connu est Red Hot Riding Hood (1943)

En 1997 également, David Kaplan réalise le court métrage Little Red Riding Hood avec Christina Ricci dans le rôle principal.

En 2011, Le Chaperon rouge, film américain réalisé par Catherine Hardwicke et produit par Leonardo DiCaprio avec Amanda Seyfried (le Petit Chaperon rouge), Julie Christie (la grand-mère) et Gary Oldman (le père Soloman).

c) « Connaissez-vous des versions tchèques de contes de Charles Perrault ? »

d) « Essayez de trouver les différences entre les adaptations tchèques et les adaptations françaises. »

.....
.....

e) « Pensez-vous que les versions de Charles Perrault sont plus cruelles ? Pourquoi ? »

.....
.....

f) « Écrivez une lettre à votre ami dans laquelle vous lui expliquerez les différences entre la version tchèque du conte Le Petit Chaperon rouge et la version de Perrault. »

⁹⁷ Adaptation du Petit Chaperon rouge . Wikipedia.fr. [online]. 27.3.2014 [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:http://fr.wikipedia.org/wiki/Adaptation_du_Petit_Chaperon_rouge.

II)

« Comment pourrait être la fin de cette histoire ? »

Les élèves sont en groupes. Ils changent le dénouement du conte.

Chaque groupe présente sa vision à la classe.

5.4 La copie avec les exercices

Cochez les bonnes réponses:

1. *Comment est le chaperon?*

- Il est rose.
- Il est rouge.
- Il est joli.

2. *Où habite la grand-mère?*

- Dans un village lointain
- Dans une autre ville
- Dans un autre village

3. *Qui est Le Petit Chaperon rouge?*

- C'est un beau garçon.
- C'est une vilaine fille.
- C'est une jolie fille.

4. *Que porte-t-elle à sa grand-mère?*

- Des galettes
- Une galette
- Un petit pot de beurre

C'est vrai ou faux ?

Le loup apparaît dans la forêt.

Le loup ne craint pas les bûcherons.

Le petit Chaperon rouge habite par-delà le moulin.

Le loup propose une sorte de course au petit Chaperon rouge.

Le loup est enrhumé.

Le petit Chaperon rouge adoucit sa voix.

Tire la bobinette, la chevillette cherra.

Le loup se cache sous la huche.

Par quels mots commencent toutes les phrases du loup quand il vient chez la grand-mère ?

A ton avis, pourquoi raconte-t-on cette histoire aux enfants ?

Répondez :

Pourquoi le loup ne mange-t-il pas le Petit Chaperon rouge dans le bois ?

.....

Pourquoi la petite fille ne s'enfuit-elle pas devant le loup ?

.....

Que fait la fillette avant d'arriver chez sa grand-mère ?

.....

Numérotez les phrases dans l'ordre:

- Ma mère-grand, que vous avez de grands bras !
- Ma mère-grand, que vous avez de grandes dents !
- Ma mère-grand, que vous avez de grandes oreilles !
- Ma mère-grand, que vous avez de grandes jambes !
- Ma mère-grand, que vous avez de grands yeux !

Complétez les phrases:

Le Loup prend le _____ le plus court et va le plus
_____ possible. Le _____ rouge se promène
sur le chemin le _____.

Le _____ arrive chez la _____ et change sa
_____. La mère-grand crie :

_____.

Le _____ la dévore attend la petite fille dans le _____.

Závěr

Využívání literárních textů při výuce cizích jazyků je pro žáky velice přínosné a motivující a pohádky patří mezi literární texty, jež žáci znají i ze svého mateřského jazyka, což jim velice pomáhá při jejich čtení v jazyce cizím.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jak je možné využít francouzské pohádky v hodinách francouzského jazyka.

Pro dosažení daného cíle bylo nejdříve nutné charakterizovat pohádky jako literární dílo a předložit čtenářům nejpodstatnější informace o historii, šíření a vzniku pohádek. O jejich funkcích, úlohách a dělení.

Dále autorka práce čtenářům představuje nejvýznamnější francouzské autory pohádek, při čemž velká pozornost je věnována Charlesovi Perraultovi, jež patří mezi největší osobnosti mezi pohádkáři na celém světě.

Pro lepší seznámení čtenářů s pohádkami vybrala autorka tři velice známé francouzské příběhy, které mohou být při výuce jazyků zcela jistě využity. Tyto pohádky jsou čtenářům podrobněji představeny.

Didaktická část práce se věnuje výběru literárních textů pro výuku cizích jazyků. Autorka se nejprve zabývá procesem čtení, jazykovým odhadem a schopností porozumět literárnímu textu v cizím jazyce.

Samotný výběr literárních textů je velice složitý a učitel se proto musí řídit určitými zásadami, jež autorka práce uvádí a blíže představuje.

Práce s pohádkami jako s literárními texty v hodinách cizích jazyků je velice náročná, jak na samotnou přípravu, tak na realizaci. Autorka v této práci přibližuje možnosti, které mohou učitelé využít, pokud budou chtít zařadit práci s literárním textem do své výuky. Na pohádce Červená karkulka od Charlese Perraulta jsou čtenáři předkládány veškeré možnosti využití pohádek i s úkoly pro samostatnou práci žáků.

Tato diplomová práce se snaží o přesvědčení učitelů cizích jazyků, že práce s literárními texty do výuky patří, protože slouží nejen ke zlepšování jazykových znalostí žáků, ale také je blíže seznamuje s kulturou a reáliemi dané země.

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá užitím francouzských pohádek v hodinách francouzského jazyka.

Nejdříve autorka práce čtenářům předkládá obecnou charakteristiku pohádek, tedy jejich dělení, funkce a úlohu. Dále se věnuje stručné historii francouzských pohádek a jejich nejznámějším autorům. Nejvíce se autorka zaměřuje na Charlese Perraulta jako na osobnost světového pohádkářství.

Další část práce představuje čtenáři literární texty a možnosti jejich využití v hodinách cizího jazyka. Poté se práce zaměřuje přímo na užití pohádek v hodinách francouzského jazyka. Konkrétní příklady využití pohádek jsou čtenáři předloženy v dokumentu „*Support pédagogique*“, ve kterém autorka na pohádce „*Le Petit Chaperon*“ rouge ukazuje, že pohádka se dá v hodinách využít mnoha způsoby.

Résumé

Cette thèse traite l'utilisation des contes de fées français pendant les cours de la langue française.

Tout d'abord, l'auteur présente aux lecteurs la caractéristique générale des contes de fées, par conséquent, leur division, leur fonction et leur rôle. Elle aborde également une brève histoire des contes de fées français, c'est à dire leur origine, puis les auteurs les plus célèbres. L'auteur met particulièrement l'accent sur Charles Perrault comme une personnalité de contes mondiaux.

La partie suivante présente aux lecteurs des textes littéraires et leur utilisation dans les cours de langues étrangères. Ensuite, la thèse se concentre directement sur l'utilisation des contes de fées pendant les cours de la langue française. Des exemples spécifiques de l'utilisation des contes de fées sont présentés aux lecteurs dans le document « *Support pédagogique* », dans lequel l'auteur montre en s'aidant du conte « *Le Petit Chaperon rouge* » que les contes de fées peuvent être utilisés de diverses façons dans les heures de cours.

Seznam použité literatury

1. Beneš, Bohuslav, *Česká lidová slovesnost*, Odeon, Praha, 1990
2. Bettelheim, Bruno, *Za tajemstvím pohádek*, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2000
3. Čeňková, Jana a kol., *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*, Portál, Praha, 2006.
4. Hendrich, Josef, *Didaktika cizích jazyků*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1988
5. Chmelíková, Věra, *Světová literatura pro děti a mládež*, Vydavatelství Západočeské univerzity, Plzeň, 1998
6. Choděra, Radomír, *Didaktika cizích jazyků*, Academia, Praha, 2006
7. Kyloušková, Hana, *Jak využít literární text ve výuce cizích jazyků*, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Brno, 2007
8. Lišková, Libuše, *Pohádky Charlese Perraulta a jejich srovnání s českou tradicí*, Západočeská univerzita v Plzni, 2012
9. Němečková, Pavlína, *Pohádky Aloise Mikuly ve vztahu k tradiční stylizaci*, Masarykova univerzita, Brno, 2008.
10. Otčenášek, Jaroslav, *Antropologie narativity, problematika české pohádky*, Etnologický ústav Akademie Věd ČR, Praha 2012
11. Perrault, Charles, *Contes de fées Français*, Computer Press, a.s., Brno, 2011
12. Perrault, Charles: *Les contes français (Francouzské pohádky)*, Garamond, České Budějovice, 2005
13. Perrault, Charles, d'Aulnoy, Marie-Catherine, Leprince de Beaumont, Jeanne-Marie, *Francouzské pohádky*, Odeon, Praha, 1990
14. Poskierová, Lucie, *Uplatnění biblioterapie v českých a v zahraničních knihovnách se zaměřením na pohádkoterapii*, Masarykova univerzita, Brno, 2009
15. Pourrat, Henri, *Poklady z Auvergne, Pohádky a povídky z větrných hor*, Hejkal, 1994

16. Šmahelová, Hana, *Návraty a proměny*, Albatros, Praha, 1989
17. Šrámek, Jiří, *Dějiny francouzské literatury v kostce*, Votobia, Olomouc, 1997
18. Štefechová, Veronika, *Literární adaptace Perníkové chaloupky*, Masarykova univerzita Brno, 2007
19. Tille, Václav, *O lidových pohádkách*, Státní nakladatelství dětské knihy, Praha, 1966
20. Toman, Jaroslav, *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 1992

Seznam internetových zdrojů

1. <http://www.bonjourdumonde.com/blog/grece/11/fiches-pedagogiques/au-pays-des-contes-fiche-pedagogique>
2. <http://www.citarny.cz>
3. <http://www.clpav.fr>
4. <http://www.csfd.cz/film/35103-kraska-a-zvire/>
5. <http://www.databazeknih.cz>
6. <http://feeclochette.chez.com>
7. http://fr.wikipedia.org/wiki/Adaptation_du_Petit_Chaperon_rouge
8. <http://www.gommeetgribouillages.fr>
9. <http://www.larousse.fr>
10. <http://www.neoprofs.org/t36770-la-veritable-histoire-de-la-belle-et-la-bete>
11. <http://www.spisovatele.cz>

Přílohy

1. Text pohádky „*Le Petit Chaperon rouge*“
2. Obrázek: Charles Perrault
3. Obrázek: Jeanne-Marie Leprince de Beaumont
4. Obrázek: „*Le Petit Chaperon rouge*“
5. Obrázek: „*La Belle au Bois dormant*“
6. Obrázek: „*La Belle et la Bête*“

LE PETIT CHAPERON ROUGE

Il était une fois une petite fille de village, la plus jolie qu'on eût su voir ; sa mère en était folle, et sa mère-grand plus folle encore. Cette bonne femme lui fit faire un petit chaperon rouge, qui lui seyait si bien, que partout on l'appelait le petit chaperon rouge.

Un jour sa mère ayant cuit et fait des galettes, lui dit :

« Va voir comme se porte ta mère-grand, car on m'a dit qu'elle était malade, porte-lui une galette et ce petit pot de beurre. »

Le petit chaperon rouge partit aussitôt pour aller chez sa mère-grand, qui demeurait dans un autre village.

En passant dans un bois elle rencontra compère le loup, qui eut bien envie de la manger ; mais il n'osa, à cause de quelques bûcherons qui étaient dans la forêt.

Il lui demanda où elle allait ; la pauvre enfant, qui ne savait pas qu'il était dangereux de s'arrêter à écouter un loup, lui dit :

« Je vais voir ma mère-grand, et lui porter une galette avec un petit pot de beurre que ma mère lui envoie. »

« Demeure-t-elle bien loin ? lui dit le loup.

- Oh ! oui, dit le petit chaperon rouge, c'est par-delà le moulin que vous voyez tout là-bas, à la première maison du village.

- Eh bien, dit le loup, je veux l'aller voir aussi ; je m'y en vais par ce chemin ici, et toi par ce chemin-là, et nous verrons qui plus tôt y sera. »

Le loup se mit à courir de toute sa force par le chemin qui était le plus court, et la petite fille s'en alla par le chemin le plus long, s'amusant à cueillir des noisettes, à courir après des papillons, et à faire des bouquets des petites fleurs qu'elle rencontrait.

Le loup ne fut pas longtemps à arriver à la maison de la mère-grand ; il heurte : toc, toc.

« Qui est là ?

- C'est votre fille le petit chaperon rouge (dit le loup, en contrefaisant sa voix) qui vous apporte une galette et un petit pot de beurre que ma mère vous envoie. »

La bonne mère-grand, qui était dans son lit à cause qu'elle se trouvait un peu mal, lui cria :

« Tire la chevillette, la bobinette cherra. »

Le loup tira la chevillette et la porte s'ouvrit.

Il se jeta sur la bonne femme, et la dévora en moins de rien ; car il y avait plus de trois jours qu'il n'avait mangé.

Ensuite il ferma la porte, et s'alla coucher dans le lit de la mère-grand, en attendant le petit chaperon rouge, qui quelques temps après vint heurter à la porte. Toc, toc.

« Qui est là ? »

Le petit chaperon rouge, qui entendit la grosse voix du loup eut peur d'abord, mais croyant que sa mère-grand était enrhumée, répondit :

« C'est votre fille le petit chaperon rouge, qui vous apporte une galette et un petit pot de beurre que ma mère vous envoie. »

Le loup lui cria en adoucissant un peu sa voix :

« Tire la chevillette, la bobinette cherra. »

Le petit chaperon rouge tira la chevillette, et la porte s'ouvrit.

Le loup, la voyant entrer, lui dit en se cachant dans le lit sous la couverture :

« Mets la galette et le petit pot de beurre sur la huche, et viens te coucher avec moi. »

Le petit chaperon rouge se déshabille, et va se mettre dans le lit, où elle fut bien étonnée de voir comment sa mère-grand était faite.

Elle lui dit :

« Ma mère-grand, que vous avez de grands bras ?

- C'est pour mieux t'embrasser, ma fille.

- Ma mère-grand, que vous avez de grandes jambes ?

- C'est pour mieux courir, mon enfant.

- Ma mère-grand, que vous avez de grandes oreilles ?

- C'est pour mieux écouter, mon enfant.

- Ma mère-grand, que vous avez de grands yeux ?

- C'est pour mieux voir, mon enfant.

- Ma mère-grand, que vous avez de grandes dents ?

- C'est pour te manger. »

Et en disant ces mots, ce méchant loup se jeta sur le petit chaperon rouge, et la mangea.

Obrázek: Charles Perrault

(<http://www.biography.com/people/charles-perrault-9438047>)

Obrázek: Jeanne-Marie Leprince de Beaumont

(http://fr.wikipedia.org/wiki/Jeanne-Marie_Leprince_de_Beaumont)

Obrázek: „*Le Petit Chaperon rouge*“

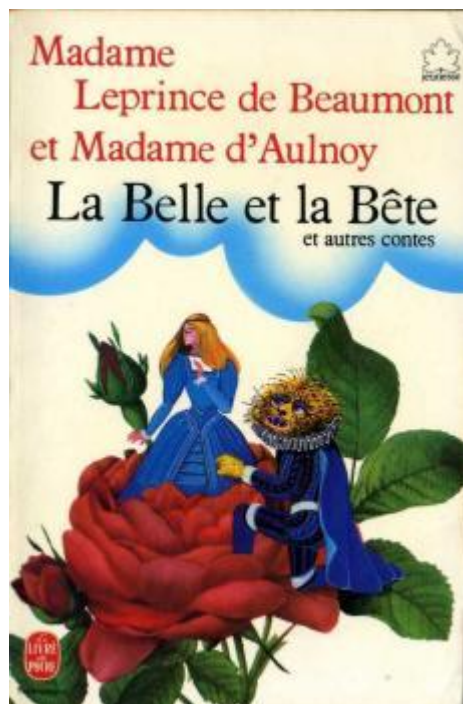
(http://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Gustave_Dor%C3%A9/116924)

Obrázek: „*La Belle au Bois dormant*“

(<http://crdp.acclermont.fr/crdp/Ressources/DossierPeda/ArtsDuCirque/Scenario/Culturel/IconographiePart.htm>)

Obrázek: „La Belle et la Bête“

(<http://www.livraddict.com/biblio/book.php?id=6199>)

